

Gimnazija Celje – Center

Mladi za Celje 2007

RAZISKOVALNA NALOGA:

Odnos mesta Celje do alternativne kulture

RAZISKOVALKI:

Helena Mejač – Kolka,

Martina Vrečko,

4. letnik

MENTOR:

Sergej Vučer, prof.

Celje, 2007

Povzetek :

V raziskovalni nalogi je pozornost posvečena okoljem, ki jih mladi kreirajo sami ter odnosu dominantne kulture do njih na primeru mesta Celja. Poleg analize sekundarnih virov, predvsem s področja subkulture, sva se pri raziskovanju posluževali nestrukturiranega intervjuja in opazovanja z lastno udeležbo. Intervju sva opravili s posamezniki, ki se v dotičnih okoljih gibljejo – jih soustvarjajo ali pa je njihovo delo bolj ali manj povezano z njimi. Zanimal naju je odnos mladih do instant pop kulture ter njej nasprotne alternativne kulture danes, pa tudi kako se je le – ta spremenil v obdobju tranzicije. Čeprav je intervju izrazito subjektivno obarvan, sva iz njega lahko izluščili nekatere zaključke. Zanimala naju je tudi množica celjskih okolij, v katerih se mladi lahko aktivno kulturno udeležujejo. Ugotovili sva, da se danes mladi potrošniški družbi upirajo na nek povsem nov način, vendar se med mladimi še vedno izraža relativno visoka stopnja konformnosti.

Kazalo

1. UVOD	3
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA	3
1.2 METODOLOGIJA	5
1.2.1 HIPOTEZE	5
1.2.2. METODE SOCIOLOŠKEGA RAZISKOVANJA	5
2. JEDRO	7
2.1 ANALIZA SEKUNDARNIH VIROV	7
2.1.1 RAZVOJ URBANIZMA V CELJU OD KONCA DRUGE SVETOVNE VOJNE 1945 DO LETA 2000. 7	
2.1.2 KULTURA IN NJENE ZNAČILNOSTI.....	11
2.2 ANALIZA PRIMARNIH VIROV	23
2.2.1 POROČILO Z OKROGLE MIZE.....	23
2.2.2 ANALIZA INTERVJUJA	25
3. ZAKLJUČEK	30
3.1 OVREDNOTENJE HIPOTEZ	30
4. VIRI IN LITERATURA.....	32
5. PRILOGE	33
5.1 INTERVJUJI.....	33

1. UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

"... Del mladih namreč razvije življenjsko držo, ki ni več otroško pasivna v odnosu do odraslih, čeprav so še vedno v odnosu do njih odvisni ... To držo največkrat označujemo z doživljanjem nekje med upornostjo, nekonformizmom in inovativnostjo. "

Dr. Gregor Tomc, 1999

Danes živimo v moderni pluralni družbi, ki je posledica vedno bolj neustavljive globalizacije. Moderni zahodni pluralni kulturni prostor prinaša potrošniško družbo, ta pa nadalje poenotenje vrednostno-normativnega konsenza in potreb posameznika.

Mladi se gibljejo v številnih kulturnih okoljih. V raziskovalni nalogi bova poskušali osvetliti predvsem tista okolja, ki jih mladi producirajo sami. Zanima naju predvsem kreativnost mladih in njihovo kulturno udejstvovanje na različnih področjih (glasbeno, likovno, dramsko, literarno...) v primerjavi s preteklostjo. Analizirali bova njihov odnos do alternative pop kulture in okolij, kjer le-ta živi in se razvija ter tako poskusili definirati mero konformnosti pri mladih. Hkrati bova na podlagi primarnih virov opredelili tudi odnos mladih ter umetnikov – alternativcev v Celju in nekaterih ekspertov do področja kulture v Celju ter raziskali tudi njeno delovanje in načrte v prihodnosti. Z nekaterimi predstavniki mlajše generacije, ki se na raznih področjih že nekaj časa aktivno kulturno udeležujejo in imajo določen kritičen vpogled v dano situacijo (torej ta okolja soustvarjajo) bova izvedli tudi intervju ter opažanja zabeležili in kritično ovrednotili. Obenem bova izvedli intervjuje tudi s predstavniki starejših generacij in z nekaterimi eksperti s področja kulture ter s tem skušali pridobiti podatke o njihovem pogledu na mladinsko subkulturo in o možni problematiki, ki se pojavlja v povezavi z njo na primeru mesta Celja. Na tem mestu se nama postavlja tudi vprašanje, kako se je spremenil odnos mladih do nekaterih vrednot v obdobju tranzicije (od propada socializma do danes).

Zanima naju, ali so tudi mladi danes vedno bolj podrejeni vplivu množičnih medijev in tako pretežno usmerjeni v materializem, hedonizem ter potrošniško (pop) kulturo. Vprašanje je torej, kako se je tekom teh let spremenil odnos mladih do alternative nasploh.

Za raziskovalno nalogo sva se odločili predvsem zato, ker sva tudi sami predstavnici mladinske subkulture v Celju. Želeli sva predvsem raziskati, kako se kulturno udejstvujejo najini sovrstniki in kakšen pogled imajo nekateri eksperti in določeni posamezniki, ki že več let aktivno sodelujejo na področji zabavno – kulturne scene, na subkulturo mladih v Celju. Predvsem pa sva v raziskovalni nalogi želeli izvedeti, ali obstaja v Celju določena problematika glede preživljanja prostega časa mladih in infrastrukture, ki je temu namenjena, ter glede razvitosti alternativno – kulturne scene v Celju in njenega razvijanja v prihodnosti. Tema raziskovalne naloge je v času, v katerem je nastajala, še posebej aktualna tudi zaradi kandidature mesta Celje za Evropsko prestolnico kulture 2012.

Slika 1

1.2 METODOLOGIJA

1.2.1 HIPOTEZE

V raziskovalni nalogi bova skušali potrditi ali ovreči naslednje hipoteze:

1. Mladi so danes usmerjeni predvsem v hedonizem in materializem.
2. Za mlade je danes značilna predvsem individualna in ne kolektivna akcija, kot je bila nekoč.
3. V današnji družbi je vedno bolj prisotna t.i. »instant« kultura.
4. Danes o alternativni v pravem pomenu besede ne moremo več govoriti.
5. V Celju primanjkuje sredstev in okolij, namenjenih preživljanju prostega časa mladih po njihovi meri.

1.2.2. METODE SOCIOLOŠKEGA RAZISKOVANJA

Pri pridobivanju podatkov bova uporabljali kvalitativno metodo spraševanja, in sicer bova izvedli nestrukturiran intervju s predstavnikom mladinske subkulture v Celju, z redarjem, ki je skrbel za nekaj generacij v znanih celjskih klubih, z umetnico in alternativko, ki deluje v Celju ter s sociologom kulture in likovnim kritikom. Narava njihovega dela nama bo pomagala pridobiti določene podatke, ki naju zanimajo v povezavi z obravnavanim problemom. Prednost te metode je, da je intervju veliko manj formalen in bolj podoben sproščenemu pogovoru. Vprašani lahko izrazi svoje mnenje o vrsti vprašanj, zato je omogočeno boljše razumevanje njegovega stališča in prepričanja. Vendar pa ima tak intervju tudi svoje slabosti, kajti odgovori lahko postanejo preveč obsežni in s tem tudi zahtevnejši za kasnejšo obdelavo. Obenem se lahko pri vprašanih pojavlja subjektivizem. Težava nastane tudi pri sprotnem zapisovanju odgovorov, zato se bova pri tej metodi posluževali magnetograma.

Poleg te metode bova uporabljali tudi metodo opazovanja z lastno udeležbo, saj se v obravnavanih okoljih gibljeva tudi sami. Svoja opažanja bova zabeležili in jih kasneje skušali tudi racionalno oceniti.

Posluževali se bova tudi metode analize sekundarnih virov. Analizirali bova novejša publikacije, ki se dotikajo v raziskovalni nalogi obravnavane problematike na območju Celja in okolice oziroma širše Slovenije.

Raziskovalno nalogo sva izdelali v programu Microsoft Office Word 2003. Font, ki sva ga uporabili, je Times New Roman, velikost 12pt.

2. JEDRO

2.1 ANALIZA SEKUNDARNIH VIROV

2.1.1 RAZVOJ URBANIZMA V CELJU OD KONCA DRUGE SVETOVNE VOJNE 1945 DO LETA 2000

»Mesto je, kot je ugotovil nekdo v zgodovini, točka maksimalne koncentracije moči in kulture v družbi.«

Lewis Mumford, *The Culture of Cities*, 1938

Termin gnetljivost nagonke strukture, ki sta ga uvedla Berger in Luckmann, nam sporoča o odprtosti človeka tako do narave, kot do družbe. Družba kot sekundarno okolje je tista vrsta narave, ki jo je človek ustvaril sam, in s tem tudi samega sebe z vsemi posledicami. Tako je človek ustvaril tudi za svoje okolje značilno kulturo, ki jo lahko označimo kot kreacijo sekundarnega okolja. V zgornjem citatu vidimo, da je kultura v družbi koncentrirana predvsem na mesta oz. da so mesta nosilci kulture v družbi. Posledično je razvoj kulture povezan z razvojem mest oziroma s procesom urbanizacije, saj le-ta prinaša razvoj novih kulturnih okolij.

Pozornost bo posvečena urbanističnemu razvoju mesta Celje, predvsem s stališča administrativne ureditve, ki je za urbanizacijsko načrtovanje ključna, in s stališča organizacije urbanističnega načrtovanja. Gre za analizo Celja v vlogi mesta, občine, okrajnega in regijskega centra. Obravnavano obdobje je omejeno z dvema letnicama – leto 1945 kot konec druge svetovne vojne, ki je prineslo ne le spremembe političnega in gospodarskega sistema, temveč tudi spremembo urbanističnega planiranja, ter leto 2000, ki tudi predstavlja nekakšno časovno prelomnico.

Ko govorimo o urbanističnem razvoju, govorimo o dvojnem razvoju: načrtovanem in spontanem. Delitev je analitična, saj kakšen predel kdaj nastane tudi zaradi obojega. Med leti 1945 in 1964 sta množica administrativnih sprememb in ukinitvev okrajev leta 1965 vplivali na urbanistično načrtovanje. Onemogočeno je bilo načrtovanje in izvedba velikih mestnih

projektov, npr. mestnega cestnega ringa na več ravneh in urejenih nivojskih križanj s Savinjsko železnico, ki je bila prestavljena pod Miklavški hrib. Od leta 1965 pa je Celje zaradi neobstoja regionalne administracije postalo funkcijska regija (bolnišnica, sodišče, srednje šolstvo) in ne več administrativna. Dejstvo je, da je to le še pospešilo stopnjo centralizacije v Sloveniji.

Urbanistična zgodovina oz. zgodovina načrtovanega in zgrajenega prostora v Celju je izredno bogata in kvalitetna. Pregled dejavnosti urbanističnega načrtovanja bo skrajšan na najpomembnejše za skoraj vsako leto v obravnavanem obdobju.

1948: Na ravni federacije sta bili sprejeti Osnovna uredba o gradnjah in Osnovna uredba o projektiranju. Urejali sta projektiranje in gradnjo, ne pa tudi urbanizma.

1949: Na republiški ravni je bila sprejeta Temeljna uredba o generalnem urbanističnem planu. Predstavljala je osnovo za urbanistične plane in projekte. V Celju se je začelo zbiranje podatkov za urbanistični načrt. Ing. Vilijem Stremecki je pripravil Idejni načrt in Tehnično poročilo k temu načrtu. Projektivni atelje za arhitekturo, urbanizem in nizke gradnje iz Ljubljane je pripravil regulacijski načrt mesta Celja z naslednjimi vsebinami:

- določitev glavnih urbanističnih smernic za regulacijski načrt mesta Celja
- regulacijska osnova mesta Celja
- regulacijski načrt mesta Celja – vodilni osnutek
- navodila za pripravo idejnih urbanističnih skic
- detajlnejši načrti

1951: Narejen je Urbanistični plan za Celje – mesto 1950 – 1960, ki je predstavljal kompletno urbanistično delo. Med ostalimi je ugotovil problematiko celjskega železniškega vozla, za katerega je ing. Stremecki predlagal pet variantnih rešitev.

1956: V LRS je bil sprejet zakon o uporabi zemljišč v gradbene namene. Okrajni ljudski odbor Celje je sprejel Odlok o gradbenih okoliših v občini Celje, v katerem je bilo opredeljenih 6 gradbenih okolišev: Otok, Lisce, Podgolovec, Lipa, Jožefov hrib in stari del mesta.

1957: Odsek za komunalne zadeve Celje pripravi obširno analitično gradivo Urbanistična problematika mesta Celja, ki je med drugimi vseboval osnutek Generalnega urbanističnega načrta mesta Celja.

1958: Narejen je seznam razpoložljivih zemljišč sklada Splošnega ljudskega premoženja za gradnjo individualnih in vrstnih hiš, seznam stavbišč sklada SLP za gradnjo stanovanjskih blokov, seznam interesentov za potrebe zamenjave ali odkupov ter seznam prosilcev za dodelitev stavbišč iz sklada SLP.

1959: Neodvisni strokovnjaki so pregledali gradivo idejnega urbanističnega načrta za mesto Celje.

1960: Ustanovljen je Zavod za napredek gospodarstva, ki je v 60. letih opravljal vodilno vlogo na področju urbanizma in projektiranja v Celju. Društvo arhitektov Slovenije so pritegnili k natečaju za idejne osnutke objektov v kulturnem delu mestnega središča: predstavljene so bile dvorane, klubi, ljudska univerza.

1962: Ustanovljen je Zavod za urbanizem Celje, ki je izdeloval ureditvene načrte za Celje in okolico. Narejen je bil Ureditveni načrt za kompleks poslopij pravosodnih ustanov v Celju, na podlagi katerega so v mestnem jedru zgradili sodišče. Narejen je bil tudi Urbanistični program industrijskega predela Celje.

1963: Urbanistični inštitut SRS je izdelal nalogo Določitev vplivnih področij krajev z gradbenimi okoliši na ozemlju občine Celje. Začela se je izdelava Ureditvenega načrta stanovanjske soseske Polule, kjer je bila med drugimi določena širitev naselja Polule na levi breg reke Savinje. Začne se tudi delo na Ureditvenem načrtu bolniškega kompleksa s predlogom zazidave (odlok je bil sprejet 1966).

1967: Sprejet je Zakon o regionalnem planiranju in Zakon o urbanističnem planiranju.

Po liberalnejših šestdesetih so prišla sedemdeseta, ki so s seboj prinesla sistem družbenega planiranja.

1974: Sprejeta je bila nova Ustava SFRJ.

1976: Sprejet je Zakon o temeljnih sistema družbenega planiranja in o družbenem planu Jugoslavije. Sprejeta je bila tudi nova ustava SR Slovenije.

» Občini je že po ustavi priznana vloga temeljne družbeno – politične skupnosti, tako da se regija v političnem smislu pojavlja le kot oblika njihovega sodelovanja, torej je medobčinska skupnost.« (Mlinar 1983)

Ustanovljen je RC – Razvojni center, ki je na začetku deloval v celjski regiji, kmalu pa je delo razširil na Slovenijo in Jugoslavijo.

1978: Na področju urbanizma se je delovalo interdisciplinarno in kvalitetno. Potekala je strokovna razprava o variantnih vzorcih urbanizacije oz. poselitve v Celju. Določeni so bili štirje vzorci:

- »Preproga«
- »Dve jedri«
- »Celjsko vreteno«
- »Medobčinska zasnova«

Izpostavljeno je bilo, da mora Celje na regionalni ravni sistema poselitve inicirati sodelovanje najpomembnejših centrov. Gre za težnjo k polinuklearni strukturi osrednjega dela regije (na območju občine Celje, Žalec in Velenje).

V prvi polovici osemdesetih let je bil na RC Celje pripravljen in v osemdesetih v veliki meri tudi izveden projekt prenove starega mestnega jedra. Območje je bilo v veliki meri namenjeno pešcem.

1980: Sprejet je Zakon o sistemu družbenega planiranja in o družbenem planiranju SR Slovenije.

1984: Sprejeta sta Zakon o urejanju prostora in Zakon o urejanju naselij in drugih posegov v prostor. Na podlagi teh dveh zakonov je Razvojni center – TOZD Planiranje izdeloval Prostorske sestavine srednjeročnega in dolgoročnega družbenega plana Občine Celje za obdobje 1986 – 2000.

1985: Na Skupščini Občine Celje so bile sprejete Prostorske sestavine dolgoročnega družbenega plana občine Celje 1986 – 2000 in Prostorske sestavine srednjeročnega družbenega plana občine Celje.

V drugi polovici osemdesetih let in v devetdesetih letih je urbanistično delo opravljal tudi Zavod za planiranje in izgradnjo Celje, ki je združil občinski oddelek za urejanje prostora in občinski sklad stavbnih zemljišč. V prvi polovici devetdesetih let je bil planiran in izveden avtocestni križ, ki povečuje centralizacijo.

1994 – 1998: Izvedene so bile delavnice za staro mestno jedro in natečaj za Trg Celjskih knezov. Zgrajeni so bili trgovski centri različnih rangov na mestnih vpadnicah (Mariborska cesta, Ul. Mesta Grevenbroich, Ljubljanska cesta...), ki pa so negativno vplivali na manjše trgovine, predvsem v mestnem jedru.

1998 – 1999: Narejene so bile zadnje spremembe in dopolnitve DP MOC. Plan je bil sprejet v letu 2000, bilo pa ga je potrebno vsebinsko uskladiti z državnim prostorskim planom.

2.1.2 KULTURA IN NJENE ZNAČILNOSTI

"Mi smo ljudje, pred katerimi so nas svarili naši starši"

Grafit, 1967

- **Kultura**

Izraz kultura izhaja iz latinskega 'cultura', beseda pa je prvotno pomenila obdelovanje zemlje, torej poljedelstvo. Tako je bilo mogoča 'culturo' postaviti nasproti 'naturi', torej tistemu, kar je naravno, neobdelano, samoniklo. Cultura pa je pomenila tudi vzgojo in izobrazbo, torej na nek način 'obdelovanje', rafiniranje ljudi, prav tako pa tudi spoštovanje. Etimološko gledano se je ta pojem uveljavil v mnogih jezikih kot prevzeta beseda in tako na številnih področjih prenesel na širok spekter pojavnosti – od socioloških in bioloških terminov do (pozitivne) vrednostne oznake za določen objekt, subjekt ali pojem (npr. kulturno vedenje pomeni lepo vedenje). V ožjem, poljudnem smislu pa kultura pomeni manifestacijo človekove kreativnosti na različnih področjih (kulturne prireditve, kulturno-umetniška društva, ...).

Kultura je torej vse, kar je produkt človeka; je kreacija sekundarne narave/okolja (Malinowski). Lahko jo definiramo tudi kot celotno področje idej, navad, prepričanj, pa tudi materialne proizvodnje (torej produkti človeka), ki se kot sklop kulturnih vzorcev prenašajo iz generacije v generacijo s procesom inkulturacije.

Nekateri sociologi sicer kulturo delijo na materialno in duhovno, vendar v praksi to ni mogoče, saj sta oba elementa tesno prepletena. Primer: avtomobil kot objekt je sam po sebi sredstvo, namenjeno transportu, lahko pa posameznik preko avtomobila izraža tudi svoj statusni simbol (smešno bi bilo, če bi se direktor na delo pripeljal v jugu ali katrci, in prav tako če bi se navaden delavec pripeljal na gradbišče v BMW-ju ali mercedesu; tu gre torej za neko statusno konsistenco). Kluckhohn kulturo razdeli na eksplicitno, torej tisto, ki jo opazimo tako, ob prvem stiku s kulturo (vedenjski vzorci, organizacije, materialna komponenta kulture,...) in implicitno, torej tisto, ki na zunaj ni tako vidna (znanja, verovanja, vrednostno-normativni konsenz,).

- **Značilnosti kulture**

1. Vsaka kultura temelji na znakih in simbolih.

Znak je element, ki za pripadnika določene kulture v njenem kontekstu zaznamuje nek drug element, je torej substitut stvarnosti (npr. črke). Na tem nivoju se človek loči od živali – pri njem je raven signalizacije presežena s signifikacijo v smislu zaznamovanja, označevanja in osmišljanja. Človek ima torej sposobnost tvorjenja znakov. Veda o znakih se imenuje semiologija oz. semiotika. Njen pripadnik Ferdinand de Saussure vpelje pojma označevalec in označenec. Pojem označevalec zaznamuje izrazno raven, pojem označenec pa vsebinsko. Tako s pojmom 'polglasnik' (označevalec) zaznamujemo glas 'ə' (označenec); s pojmom 'voda' tekočino brez barve, vonja in okusa s kemijsko formulo H₂O, itd.

Sistem glasovnih znakov se imenuje jezik. Jezik je kolektivna pogodba, ki se ji moramo podrežati in kot taka družbena institucija. Po mnenju Saussure-a med jezikom in govorom obstaja dihotomen odnos.

2. Vsaka kultura je naučena.

Naučimo se je s procesom, ki se imenuje inkulturacija. Inkulturacijo pa moramo razlikovati od socializacije. Pojem inkulturacija pa zaznamuje proces učenja znakov in simbolov, lastnih določeni kulturi.

Soroden proces je akulturacija, ki pa pomeni proces učenja nematerne kulture, njenega jezika, znakov in simbolov ter vedenjskih vzorcev. Posameznik jih običajno ne more prevzeti v celoti.

3. Vsaka kultura je skupna

Med člani kulture obstaja konsenz/soglasje o kulturnih vzorcih, ki jih priznavajo vsi njeni člani. Ti se prenašajo iz generacije v generacijo in se legitimirajo preko institucij.

4. Relacija kultura – družba

Kultura brez družbe ne more obstajati, kot tudi družba ne more obstajati brez kulture, saj se v vsaki skupini ljudi sčasoma formirajo določeni vedenjski vzorci oz. konsenz. Kultura in družba torej soobstajata v neki medsebojni odvisnosti, kjer družba (civilizacija) pomeni maso ljudi (članov), kultura pa množico vseh njihovih produktov.

Kot že omenjeno, moramo socializacijo razlikovati od inkulturacije, čeprav lahko procesa časovno vzporejamo. Termin socializacija se namreč nanaša na proces, skozi katerega posameznik postane polnopraven član določene družbe.

5. Kultura je integrirana

Z besedo integriranost označujemo soodvisnost elementov kulture. S spremembo enega od njih se lahko spremeni smisel in kontekst celotne kulture. Francoski antropolog Claude Levi-Strauss uvede pojem kulturne univerzalije. Z njim poimenuje elemente, ki se pojavljajo v vseh kulturah, ne glede na krajevne, časovne in druge dejavnike, v katerih se je ta razvila. Ilustrativen primer je iztegnjena desna roka, ki pomeni neoboroženost oziroma pripravljenost na pogajanje. Tudi institucija družine je kulturna univerzalija, kljub dejstvu, da se pojavlja v mnogih variacijah.

- Pojmi – podpomenke kulture

V sklopu raziskovalne naloge bodo večkrat uporabljeni tudi nekateri pojmi, ki jih bova zaradi boljšega razumevanja konteksta poskusili čim bolj natančno ilustrirati

Množična kultura je kultura, namenjena najširšemu krogu ljudi. Promovira se preko množičnih medijev, uporabniku pa prinaša ideale potrošniške družbe. Preko nje se tako utrjuje kolektivna zavest; v modernih družbah torej mediji prevzemajo integracijsko funkcijo religije.

Potrošniki množične kulture so pasivni; gre torej le za sprejemanje, do interakcije pa ne pride. Zanj posameznik ne potrebuje nobenega posebnega predznanja.

Elitna kultura stoji nasproti množični kulturi. Namenjena je ožjemu spektru uporabnikov, predvsem intelektualni eliti z določeno stopnjo predznanja. Tako je posamezniku lahko tudi težje dostopna, saj se zapira pred množično kulturo; formirajo se kulturne elite.

Subkultura, z drugo besedo podkultura ali marginalna kultura je definirana kot kultura ali skupina ljudi s posebnimi vzorci vedenja in prepričanju znotraj večje kulture. Bistvo subkulture, ki jo ločuje od drugih družbenih skupin je njeno zavedanje drugačnosti v slogu, oblačilih, glasbi ali v drugih interesih. O subkulturi kot pojmu in njenem pomenu bo govora še kasneje.

Znotraj pomenskega polja subkulture lahko definiramo tudi **alternativno kulturo** in **kontrakulturo**. Mladinske subkulture pogosto izražajo protest proti obstoječim družbenim normam in vrednotam in oblikujejo ali poskušajo oblikovati alternativo obstoječemu. V tem smislu lahko govorimo o alternativni kulturi. O kontrakulturi pa govorimo takrat, ko gre za subkulturo, ki je v neposrednem konfliktu s prevladujočo kulturo; za popolno zavračanje prevladujočih norm in vrednot.

Slika 2: Rainbow Gathering – ostanek hipijske subkulture

- **Subkultura in njeni elementi v današnji družbi**

Sam pojem "subkultura" se je v sociologiji uveljavil šele po drugi svetovni vojni, prvič pa je bil pojem v sociološkem raziskovanju uporabljen kakih deset let kasneje. V zavest širše javnosti vstopijo subkulture z nizom mladinskih gibanj – s študentskim uporom v drugi polovici šestdesetih let (natančneje 1968). Tudi v očeh večine raziskovalcev tistega časa je mladina prikazana kot 'cool', torej nekdo, ki je hladen v kulturno-socialnem pomenu. Tako naj ne bi predstavljal nevarnosti za obstoječi družbeni sistem temveč naj bi mirno ponotranja konvencionalne družbene vrednote. Fištravec v svojem članku poudarja predvsem dejstvo, da je bilo v sociologiji mladinskim subkulturam kot družbenemu pojavu posvečene premalo pozornosti, in sicer v kvalitativnem smislu. Kot podporo za svojo trditev navaja dejstvo, da se

v zadnjem času število prispevkov na to temo kumulativno gledano rapidno povečuje, medtem ko splošno sprejeta teorija na tem področju stagnira.

Glede izraza samega dandanes pri mnogih strokovnjakih zasledimo pomisleke, ali je subkultura sploh korekten termin. Velikonja meni, da je pojmovanje subkulture kot podkulture popolnoma zgrešeno. Predpona sub v smislu pod oz. spodaj je namreč v kulturnem diskurzu nedopustna; kultura je namreč stvar kvalitete in ne kvantitete. Kovačič meni, da latinska predpona sub kot 'pod, spodaj' postavlja subkulturo v stanje odvisnosti od neke obče, globalne, matične kulture. Hkrati je mnenja, da naj bi predpona sub izražala marginalnost oz. odrinjenost na dno družbe, kar pa v praksi danes po njegovem ne drži. Tako Fištravec kot tudi Kovačič in Velikonja predlagajo zamenjavo predpone sub s predpono ob oz. so, torej obkultura oz. sokultura.

Velikonja meni, da je podton take neustrezne terminologije uveljavljeno prepričanje, da obstaja v družbi zgolj ena prava, glavna kultura ter so tako druge manj vredne in zato pod njo ali ob njej. Prav tako bi ustreznejše poimenovanje subkulturi ne pripisovalo neke podtalnosti in kontra-konformnega delovanja.

Kovačič je mnenja, da je subkultura zelo širok pojem, saj lahko subkulturo kot tako določimo preko premnogih raznovrstnih kriterijih, na primer kriterij časovnosti oziroma socialne definicije starosti, okupacijskem kriteriju, kriteriju spolne usmerjenosti, glasbenega okusa, ali pa interesa in z njim združene prostočasne aktivnosti. Na tem mestu se navezuje na Schwendtnerja, ki subkulturo definira kot *"del konkretne družbe, ki se po svojih institucijah, porabi, orodju, normah, vrednotnih sistemih, preferencah, potrebah itd. v eni bistveni razsežnosti razlikuje od vladajočih institucij posamezne celotne družbe"*. Izpostavi tudi opozicijsko vlog, ki bi jo subkultura naj igrala v primerjavi s celotno družbo oziroma kulturo.

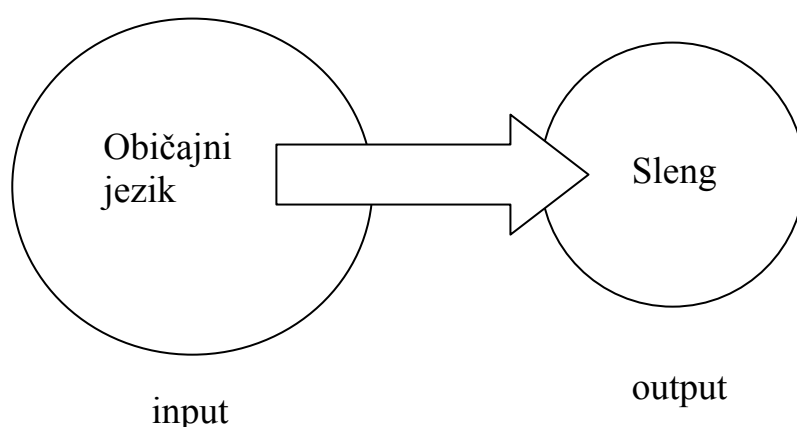
Kot dve glavni kategoriji pripadnosti subkulturi Kovačič izpostavi **jezik** in **videz** ter skuša opozoriti na to, da subkultura zgolj formalno variira kulturne vzorce prevladujoče kulture in tako ne predstavlja neke drugačne kulture.

1. Jezik

Kovačič jezik subkulture označi kot "skupinsko variacijo" običajnega jezika. Pravi, da so odstopanja opazna na označevalni ravni, saj jezik subkulture uporablja označevalce običajnega jezika, ki jim pripiše drugega označenca.

Seveda se pri tem procesu pogosto popačijo razni fonemi, ki tako še vedno omogočajo identifikacijo odmika od običajnega izraza. Pri raznih interesnih skupinah je poleg imidža ravno terminologija tista, ki označuje in ločuje to skupino od drugih. Tako je pri dalj časa trajajočih in organizacijsko bolj dovršenih subkulturah posledica tega, kar se je začelo ob samem pojavu subkulture z razločujočo terminologijo. Sleng je torej po Kovačiču razširjena in bolj izdelana terminologija posamezne subkulture. Obsega ne samo za skupino ključne besede, temveč tudi nebistvene besedne zveze, ki pa so nujne za komunikacijo med člani subkulture. Na tem mestu se sklicuje na Saussura, ki trdi, da ima znak arbitrarno naravo. Znak kot tak ima namreč lastnost, da se njegov pomen da premeščati. Pravi, da ima označevalec kot sestavna komponenta znaka vsaj dve razsežnosti: ena je družbena oziroma kulturna, druga pa posameznikova. Prva ustreza splošnemu jezikovnemu pomenu, druga pa individualni variaciji jezika, katerega pomensko polje posameznik oblikuje skozi lastno zgodovino. Kovačič se tukaj pridružuje Lacanu, ki o omenjeni problematiki pravi, da 'označenec nenehno drsi pod označevalcem'. Pri razmerju med označevalcem in označencem je namreč bistvenega pomena, da 'ima označevalec primat nad označencem',

Kovačič ugotavlja, da jezik subkulture uporablja nekakšen operator, po katerem priredi običajen jezik in ga spremeni v specifičen jezik subkulturne skupine. Tako sleng na nek način vsebuje svojo slovnico, ki pa vseeno deluje znotraj tega širšega operatorja ter v smislu predrugačenja običajnega jezika. Poleg tega je od matičnega jezika povsem odvisen, sej mu je tako podrejen. Potrebuje ga za 'input', če želi ustvariti 'output' na drugi strani. Kovačič to ponazarja z naslednjo shemo:

Slika 3: Kovačičeva shema nastanka slenga

2. Videz

Poleg jezikovnega dejavnika pa je pomemben moment razlikovanja med subkulturo in kulturo tudi videz. Po Kovačičevem mnenju tu ne gre za 'kulturno orodje' (npr. hrup pri metalcih, agresija pri skinheadih, ...), temveč za podobo, formo, ki preko označevalne strukture izraža nek imidž kot zaščitni, razpoznavni znak. Kar se preko imidža izraža, so namreč označevalne povezave, ki so bile pritegnjene v sleng preko podobnosti v videzu. Tu gre torej za narcizem – bolj kot se zunanji videz posameznika ujema z določenim vzorcem, bolj bo ta priznan znotraj subkulture sredine, kateri pripada. Tako se posameznik udejstvuje kulturni formi biti premožen in uspešen in na ta način izraža konformizem. Kovačič pravi, da je 'sama forma konformnosti zakrita s formo nekonformnosti'.

Tako je ustrezen izgled medij za identifikacijski moment. Pripadnik subkulture pa bo poleg videza modificiral tudi svoje obnašanje in ga organiziral na način, ki mu ga veleva simbolno pravilo subkulture. Kovačič meni, da je danes edini smisel subkulture kot take zgolj izgledati, se dati na pogled drugačen. Tako posameznik preko vizualnega prenosnika ustvari vtis drugačnosti, ki pa za seboj ne skriva nič drugega kot le to dejstvo.

Kovačič meni tudi, da se subkulture razlikujejo po tem, da vsaka od njih prevzame določen segment kulturnih vzorcev in se jih v praksi drži bolj dosledno, kot je to običajno v celotni družbi, kar se najbolj odraža v videzu. Tako so subkulture zgolj možnosti izrekanja, preko katerih njihovi člani opozorijo nase. Izgledati drugače torej pomeni biti viden oziroma opažen. Tako se prek subkulture spet potrjuje konformizem, saj posameznik na takšen način pritegne pozornost drugih, kar pa s konvencionalnim videzom ne bi mogel storiti. Kovačič torej zagovarja mnenje, da mora vsak pripadnik subkulture po svojih osebnostnih značilnostih vsaj delno ustrezati vzorcu patološkega narcisa. Pri tem se sklicuje na Lascha, ki je ta vzorec že praviloma opredelil za osebnostno obliko narcistične kulture. Subkulture danes po njegovem mnenju torej nikakor ne moremo videti kot kontrakulture.

V zvezi s tem Velikonja loči subkulturo in subkulturno sceno. On je mnenja, da so opozicijski odnosi z glavnimi tokovi v družbi bistvena značilnost subkultur, čeprav izhajajo iz neke večje, matične kulture. Pravi tudi, da se današnje subkulture močno razlikujejo od tistih v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja, saj so subkulture kot družbeni pojav močno povezane s spremembami v širšem okolju.

Kot relevantno razliko med subkulturo in subkulturno sceno izpostavlja odnos dominantnih kultur, ki naj bi bil do subkulture zaradi njihove hegemonije predvsem odklonilen, saj so subkulturni vzorci pogosto v nasprotju z vzorci dominantne kulture.

Subkulture so tako le težka tolerirane in pogosto izpostavljene institucionaliziranim ali neformalnim nasprotovanjem in pritiskom.

Nasprotno pa se subkulturna scena razume kot popestritev kulturnega dogajanja, torej dopolnitev dominantnim kulturam. Tako niso le tolerirane, ampak celo spodbujanje.

Velikonja meni, da če pripadnike subkulture družba zavrže, so v nasprotju z njimi pripadniki subkulturne scene to držo sami premišljeno izbrali. Tako naj bi subkulturne scene bile nekakšno sredstvo sproščanja, vikendaštvo, kontrolirani eskapizem, ki njihovim pripadnikom naslednji dan omogoča nebolečo vrnitev v vsakdanje življenje in delovni ritem.

Če so prej dominantne kulture težile h koloniziranju subkultur, jim te prek scen na nek način vračajo udarec, kolonizirajo dominantni diskurz. Po mnenju Velikonje dominantna kultura 'ukrade' določene elemente subkulture (predvsem stil) in jih vključi v tržni mehanizem. Kot primer navaja športno konfekcijo in visoko modo.

Pravi tudi, da je scena nekakšen most oziroma stičišče subkulture in dominantne kulture, je torej pomemben element interakcije med njima.

- **Zgodovina mladinskih subkultur**

Mladina nastane v obdobju, ko pričneta izginjati primarna socializacija posameznika v okviru svoje družine kot zadostna osnova za lastno socialno reprodukcijo ter potreba po človeku – delavcu kot celovitem socialnem bitju. Mladina nastane v 'trenutku', ko je za celotno socialno in kulturno reprodukcijo družb potrebno posredovanje v procesu socializacije. (A. Fištravec)

Pojav mladinskih subkultur lahko uvrstimo v petdeseta leta 20. stoletja s pojavom "najstnikov" ("teenagers") v ZDA in Angliji. Opredeljevali so jih kot mlade ljudi v obdobju med zaključkom (osnovnega) šolanja in poroko, torej prehoda iz obdobja odvisnosti od družine orientacije do popolne ekonomske neodvisnosti (poroka, oz. nekje do 25. leta starosti). Izhajali so predvsem iz delavskega razreda. Vzroke za nastanek najstnikov kot takrat še homogene subkulture lahko iščemo predvsem v splošnem dvigu ekonomskega standarda v obdobju po drugi svetovni vojni. Tako so postale mnoge dobrine dostopne tudi nižjim slojem. Mladi iz delavskega razreda so tako imeli čas in denar za različne dobrine (radio, filmi, glasba, oblačila, "kofetkanje" in "žuriranje", ...), hedonizem pa se je počasi uveljavil kot vrednota in življenjski stil.

V zvezi s tem Tomc navaja naslednje dejavnike:

- *ekspanzija množičnih medijev (radio, televizija, itd.), ki omogočajo relativno nenadzorovano druženje (neodvisno od starševskega in dominantnega sveta) in izpostavljenost sorodnim estetskim, čustvenim in miselnim sporočilom (npr. glasba prek jukeboxa, na koncertu, v diskoteki itd)*
- *šolanje, ki doživlja nesluteno ekspanzijo in mlademu človeku omogoča umik pred odraslimi in na drugi strani pospešuje stike z vrstniki*
- *urbanizacija, ki prav tako doživlja ekspanzijo in podobno kot šolanje omogoča na eni strani umik pred odraslimi in na drugi strani pospešuje stike z vrstniki*
- *prosti čas kot čas, ki ni namenjen ne deli ne šoli, ki ni nadzorovan in ki lahko predstavlja manjši del časa, s katerim razpolaga mlada oseba, a ji ta vseeno pripisuje strateški pomen*
- *vrednotno diferenciranje od sveta odraslih (v tem stoletju predvsem z doživljanjem številnih kataklizem, na primer druge svetovne vojne ter vojne v Vietnamu; v kontekstu rajne druge Jugoslavije zadnja balkanska vojna itd. kot delegitimacije starševskega in dominantnega sveta)*
- *dvig materialnega standarda, ki spodbuja avtonomno potrošnjo subkulturnega blaga*
- *dejavniki kulturne industrije (razvoj novih glasbenih tehnologij, odsotnost mladinske estetike z elitizacijo jazza po drugi svetovni vojni itd.)*

Sprva homogena subkultura najstnikov se je kasneje razcepila na več različnih segmentov. Prvi takšen razkol predstavlja razcep na mode in rokerje v zgodnjih šestdesetih letih prejšnjega stoletja, kasneje pa se mladinska subkulturna scena še bolj diferencira.

V šestdesetih/zgodnjih sedemdesetih so se v ZDA kot odgovor na politično situacijo (vietnamska vojna) pojavili hipiji, zvečine beli najstniki (15-25 let), ki jih lahko mirno označimo za alternativno kulturo, če ne celo za kontrakulturo. Glavni element subkulture je bil popolno zavračanje dominantnega vrednostno-normativnega konsenza, predvsem kapitalistične logike tekmovanja – 'homo homini lupus' ter seksualna revolucija in ideja o osebni svobodi posameznika. Zraven je seveda spadala tudi določena glasba (rock, folk, psihedelični rock, ...) in imidž, ki pa je spet bil drugačen od tistega, ki ga je dominantna kultura označila za družbeno sprejemljivega. Značilna so bila pisana ponošena oblačila, veliko je bilo tudi cvetličnih vzorcev. Razkorak je bil tukaj viden predvsem pri moških predstavnikih subkulture, ki so si v znamenju svobode in upornišva puščali dolge lase. Prisotno je bilo tudi

masovno, prekomerno in nemalokrat usodno konzumiranje različnih psihoaktivnih substanc. Gibanje je višek doseglo s festivalom Woodstock leta 1969, podobni festivali pa se odvijajo še danes po vsem svetu.

V Sloveniji se je pojem 'rokenrol' mladinske subkulture uveljavil v sedemdesetih z masovnim pojavom punka, ki ga lahko označimo za alternativno kulturo. Vzroke za njegov nastanek pa lahko spet iščemo v kulturnih in političnih dejavnikih. Slovensko etnično ozemlje je v tem času večinoma spadalo pod SFR Jugoslavijo s Titom na čelu, takorekoč 'za železno zaveso' (Pankrti). Sistem je bil precej zaprt proti Zahodu, ki je takratnim mladcem, po tekstih sodeč, predstavljal deželo, kjer se cedita med in mleko. Kljub tej zaprtosti se je ideja punka iz rodne Anglije kmalu prebila v Slovenijo, vendar se je tamkajšnji punk razlikoval od tega tukaj v mnogih bistvenih elementih. Ključnega pomena je, da je v Angliji večina pripadnikov subkulture izvirala iz delavskega razreda, pri nas pa iz srednjega razreda; v povprečju so bili naši punkerji tudi (formalno) bolj izobraženi, kar dokazuje dejstvo, da so iz te družbene sredine izšli mnogi danes priznani intelektualci.

- **Dinamika med biološkimi in kulturnimi dejavniki**

Tomc je mnenja, da je potrebno pri proučevanju kulture upoštevati tako biološke kot sociološke dejavnike oziroma specifično dinamiko med njimi.

Tomc misli, da je upoštevanje biološkega dejavnika v družboslovju še vedno pogosto razumljeno kot neprimerno. Sam se s tem ne strinja, saj se mu zdi nekatere problematike neprimerno reševati zgolj s sociološkega stališča, brez razumevanja bioloških značilnosti človeške vrste. Pravi, da je naša kultura vedno utelešena v biološki naravi, vendar to če ne pomeni, da jo lahko na biologijo reduciramo. Gre za princip gnezdenja (biologije v primarnem svetu in kulture v biologiji), pri čemer moramo upoštevati specifične obravnavane pojave. Biologizem kot prevlada biološke razlage pojava nad kulturno je možen le v posebnih primerih, nelegitimen pa postane, če ga skušamo aplicirati kar vsekakor. Če bi tako biološko naravo izpostavili kot osnovno razlago človekovega obnašanja, bi s tem zanikali njegovo osnovno in specifično značilnost, tj. kulturo in zavest. Kulture brez biologije ne moremo primerno razumeti, vendar sama po sebi pojasnjuje le malo. Vsak aspekt človekovega delovanja moramo obravnavati ločeno, kot specifičen splet biološkega in kulturnega v nas. Pri upoštevanju biološkega dejavnika pri analizi mladine Tomc izpostavi oba vidika: tako puberteto kot biološko in predvsem spolno odraščanje, kot tudi kulturno

tranzicijo kot čustveno in miselno odraščanje, ki potem omogoča različne oblike socialnih ekstenzij. Sklicuje se tudi na Centofantijevo teorijo iz leta 1998, ko so znanstveniki s termičnim skeniranjem možganov pri najstnikih in odraslih osebah skušali ugotoviti razliko v reakciji na čustvo strahu. Pri mladih se je povečala dejavnost amigdale, tj. centra v možganih, ki uravnava naša bazična čustvena odzivanja. Pri starejših pa se je večina dražljajev koncentrirala na predčelno skorjo, ki z mišljenjem umirja neposredno, nepremišljeno odzivanje. Predčelna skorja se v razvoju osebnosti oblikuje najdlje, zato je pri mladostnikih še slabo oblikovana.

S pomočjo te teorije je mogoče pojasniti visoko stopnjo agresivnosti in upornosti mladinskih subkultur. Upoštevanje biološke specifikacije pa je pomembno tudi, ko gre za razumevanje razlik v socialnih navadah. Mladostnik je namreč še v fazi učenja socialnih veščin in tako pogojuje vsaj dve posebnosti njegove družabnosti: na eni strani mladostnik pogosteje doživlja občutek neumeščenosti v socialni prostor, na drugi strani pa intenzivnejše učenje implicira tudi intenzivnejše in ekstenzivnejše socialno življenje. V primerjavi z mladostniki se socialno življenje odraslih vse bolj zapira, hkrati pa postaja vse bolj uravnoteženo (odrasla oseba se konformira). Mladi ljudje torej niso drugačni le zato, ker so predmet specifične socializacijske izkušnje, temveč so drugačni tudi biološko. Gredo namreč skozi specifične hormonske in nevronske procese na nivoju možganov in njihovih trajnih povezav s telesom. Tako Tomc opredeli mladost kot kombinacijo pubertete kot biološkega procesa in najstništva kot kulturnega procesa.

Kulturno in socialno doživljanje mladosti, značilno za moderne kompleksne družbe, po njegovem mnenju generira neskladje med tem, da se mladi doživljajo kot avtonomna socialna bitja, hkrati pa še niso pripuščeni v svet odraslih. Vendar tudi v modernih družbah mladost ni samoumeven pojav, saj vsi mladi ljudje ne gredo skozi fazo kulturne interpretacije mladosti (najstništvo). Subkulture naj bi predstavljale izrazito majhen procent mladostnikov. Tomc izpostavi tudi estetsko raven subkultur v kulturno – biološki dialektiki. Fizično ugodje namreč sproža porušeno kemijsko ravnotežje v možganih. Pogojujejo ga fizični (ko naš obraz obsije sonce) ali kulturni dejavniki (ekstremna telesna stanja, ki aktivirajo endorfine, npr. dolgotrajno ritmično plesanje; vnos nekaterih psihoaktivnih sredstev v telo, npr. alkohola). Za človeka je značilno dojemanje estetskega občutenja na dimenziji lepo – grdo.

Slika 4: gothic image

Ritmično ponavljanje ima na človeka hipnotičen učinek. Kadar nas estetska forma vzburi, se to odraža tudi na telesni ravni: zenice se nam razširijo in raven endorfinov se nam dvigne. Če dajo poskusni osebi v laboratoriju med poslušanjem priljubljene glasbe nalakson, snov, ki endorfine blokira, ta ne občuti več ničesar. Tako vsaka oblika mladinske subkulture pozna svojo obliko plesa, občutek ugodja pa se pogosto stopnjuje še z uživanjem drog.

Tome meni, da danes skušajo pripadniki subkultur zabrisati mejo med mladostjo in odraslostjo. Še dolgo po biološkem obdobju mladosti se identificirajo s subkulturnimi vzorci. Pravi, da nastaja nekaj, kar bi lahko poimenovali 'kult mladosti' in izpostavi dejstvo, da prav zato rokenrol že dolgo ni več estetika zgolj mladinskih skupin.

Slika 5: popularizacija rock glasbe

2.2 ANALIZA PRIMARNIH VIROV

Na samem začetku raziskovanja sva se imeli možnost udeležiti okrogle mize, ki je potekala v sklopu Tedna kulture Celje. Poročilo o okrogli mizi bova namerno uvrstili na sam začetek analize podatkov, saj nama je ta okrogla miza dala nekaj začetnih informacij o mladinski subkulturi v Celju in o njeni problematiki. Te informacije so nama pomagale kasneje tudi pri sestavljanju vprašanj za posameznike, s katerimi sva kasneje izvedli intervju.

2.2.1 POROČILO Z OKROGLE MIZE

V okviru Tedna kulture Celje se je v ponedeljek, 26.2.2006 ob 18. uri v Mladinskem centru Celje, zgodils okrogla miza na temo Mladinska kultura v Celju danes in v letu 2012. Udeležili so se je predvsem predstavniki mlajše generacije stari pod 30 let, med drugimi tudi Gregor Stamejčič, predsednik KUD-a Alme Karlin, Boštjan Dermol, pevec skupine Nude , Gregor Videc, predsednik KUD-a 567 in vokalist skupine Multiball ter mnogi ostali. Okrogle mize pa se je udeležil tudi Željko Cigler, predsednik oddelka za družbene dejavnosti MOC.

Debata se je pričela z vprašanjem o tem, kaj sploh je mladinska kultura. Do njene natančne opredelitve seveda ni prišlo, sprožilo pa se je nekaj idej, kot npr. mladinska kultura so predvsem subkulture, dogajanje znotraj njih, povezovanje z revoltom proti ustaljenim družbenim normam in vrednotam, pa tudi zabava in druženje in pogosto tudi konzumiranje alkohola. Boštjan Dermol je najprej poudaril, da bi morali biti nosilci mladinske kulture v Celju predvsem formalne organizacije, kot npr. dijaške organizacije in klub študentov. Preko njih naj bi se mladinska kultura afirmirala. Obenem je kot pomembne nosilce izpostavil posameznike, ki še niso končali študija ali pa so z njim prekinili, saj se imajo edino oni čas aktivno ukvarjati z ljubiteljsko kulturo. Stamejčič je nato pripomnil, da je za afirmacijo kulture potrebna tudi določena kritična masa ljudi, ki so njeni nosilci. Dermol je nato še posebej poudaril, da med mladimi vedno obstaja volja in da se prostor za tovrstne dejavnosti vedno najde, prepreko pa predstavlja družbeni konsenz v Celju, kjer se javni red in mir vedno postavljata pred kulturo, kar velja predvsem za mestno jedro. Bistvena za obstoj in ohranjanje kulture je njena vsebina, infrastruktura, ki pa omogoča njeno izvajanje pa je le stvar denarja.

Nadaljeval je Videc, ki je rekel, da predstavlja infrastruktura problem, saj v primerjavi s tujino, Celju primanjkuje prostorov, ki so namenjeni izključno koncertom in ostalim dejavnostim, ki pritegnejo mlado generacijo. Ti prostoru morajo biti seveda primerno tehnično opremljeni, predvsem je pomembno fiksno ozvočenje. Ker Celje vedno bolj postaja mesto mladih in tudi mesto študentov je bilo govora tudi o izgradnji Youth hostla in študentskega doma. Debate se je udeležil tudi Mitja Korošec, raper iz Hudinje, bolj znan pod umetniškim imenom C – Dogg, ki je povedal, da po njegovem današnja družba postaja preveč kapitalistična in da se tudi starši zaradi pomanjkanja časa ne posvečajo dovolj svojim otrokom. Pozornost skušajo nadomestiti z materialnimi dobrinami. Mladi med drugimi tudi zaradi tega doživljajo frustracije, ki pa jih ne morejo sprostiti skozi kulturno ustvarjanje. Zanj Celje potrebuje predvsem prostor, kjer bi se lahko vsi družili na miren način in bi lahko prišlo tudi do interakcije med različnimi subkulturami. Pravi tudi, da je potrebno mladim ponuditi nekaj, kar jih bo zanimalo in pritegnilo, saj sedaj tega nimajo in zato se med drugimi tudi družijo v mestnem parku. Njegovo mnenje pa je, da občina ne želi namenjati denarja za infrastrukturo, ki bi omogočila kvalitetno ustvarjanje mladih. Na koncu je do besede prišel tudi predstavnik MOC Željko Cigler, ki je izpostavil še problematiko mestnega parka. Povedal je, da se je naredila raziskava okrog mestnega parka kot zbirališča celjske mladine pod vodstvom dr. Vesne Leskovšek. Ugotovili

Slika 6: Okrogla miza v CMC

so, da so park zasedli predvsem mlajši dijaki celjskih srednjih šol, kajti prednost takšnega druženja je predvsem to, da ni vstopnine in da si lahko v trgovini poceni kupijo hrano in pijačo. S tem se mladi tudi na nek način upirajo potrošniški družbi. Po njegovem mnenju naj bi se zadeva normalizirala na tak način, da bi tudi v celjski mestni park prenesli nekaj kulturnega dogajanja, mediji pa bi lahko tovrstnim problemom namenjali več prostora.

2.2.2 ANALIZA INTERVJUJA

Skozi štiri intervjuje, ki sva jih izvedli z naslednjimi posamezniki:

- Boris Gorupič – sociolog kulture, umetnostni zgodovinar in likovni kritik,
- Fabijan Purg – dijak in glasbenik, katerega starša se profesionalno ukvarjata s kulturo,
- Vesna Prevolšek – umetnica in alternativka,
- Marjan Biderman – redar,
- Borut Peternelj – eksperimentalni glasbenik,

sva prišli do naslednjih podatkov:

- **Razlika med alternativo danes in nekoč:**

Danes živimo v informacijski družbi, katere začetek sodi nekje v 60. leta prejšnjega stoletja. Osnovna značilnost tega obdobja je izjemen razvoj tehnologije namenjene komunikaciji, nadaljnja privatizacija medijev, še zlasti pa porast moči medijskega konstrukta, ki komercializira kulturo, usmerja posameznika v potrošniški odnos... Postavlja se vprašanje kam se umika takoimenovana umetnost!? Opazna je velika razlika od modernizma, v katerem je bila umetnost veliko bolj avtonomna oz. je kapital v obliki mecenov skrbel za nadstandardne umetnike, katerih sloves, kot tudi ugled, je presegal lokalne kulturne meje kljub slabo razvitem medijskem aparatu. Dandanes bi lahko trdili, da je doba bogatih mecenov, vladarjev ali kakršnihkoli sponzorjev minila. Umetniki se predvsem prilagajajo tržnemu mehanizmu (E. Fromm), oz. preprosto rečeno povpraševanju množice in množice niso zahtevne, nasiti jih medijski konstrukt popularne kulture. Njihovo dožemanje je zgolj površinsko, za njih je umetnost zgolj zabava in ne globlja izkušnja.

Naziv alternativa so nekoč nosila predvsem različna gibanja, npr. v dobi modernizma je bila to avantgarda. V postmodernizmu se alternativa pojavi predvsem v osemdesetih letih in se odraža na področju glasbe, slikarstva in gledališča. Njen razvoj je dopuščal predvsem duh tistega časa, saj je bilo to obdobje zatona socializma na Zahodu, kjer so se pripravljale nove politične razporeditve. V kulturi se je to odražalo kot izrazit optimizem. V devetdesetih letih pa vse do našega desetletja pa ne moremo več govoriti o alternativni v klasičnem smislu, kajti večina tega, kar je bila alternativa v osemdesetih letih, se je močno spremenilo. Ali je razpadlo oz. se ni razvijalo naprej ali pa je postalo del nekih ustanov. Danes so avtorji tudi

bolj odvisni od raznih državnih subvencij, razpisov... Včasih je bilo veliko več provokativnosti, obstajala so gibanja, ki so težila k spremembi družbe, stvari so nastajale spontano. Danes o čem takem ne moremo več govoriti.

- **Pasivnost družbe na področju alternativne kulture:**

Za razvoj nekega gibanja so bili vedno potrebni neki momenti, v katerih so ljudje našli nek interes. V času, v katerem se nahajamo pa gre pravzaprav za veliko pomanjkanje idej. V 80. je bilo popolnoma jasno, da družbeni sistem ne funkcionira. Potreba po menjavi družbenega sistem oz. družbenoekonomske formacije je prepočila skoraj vse pore naše družbe. Tej družbeno-politični spremembi so seveda sledila visoka pričakovanja. Kaj se je zgodilo? Družba je danes izjemno pasivna. Socializem je zgolj stvar preteklosti, trenutna situacija pa tudi ni zadovoljiva. Dinamika družbene akcije, kot tudi njena usmerjenost je v veliki meri tudi odvisna od kapitala. Ne iščemo več neke trajne kakovosti, ampak skušamo čim hitreje in enostavneje zadovoljiti svoje potrebe. Poleg vsega živimo danes v nekem sistemu, ki nas drži pod kontrolo. Stalno smo vpleteni v neke odnose glede kapitala, politike in družbe, ki nas primora v to, da delamo. S tem nam zmanjkuje časa, energije in interesa za neko pravo kulturo.

- **Odnos današnje družbe do alternative:**

Poleg tega da nimamo časa za neko »pravo« kulturo, pa se zmanjšuje tudi toleranca do drugače mislečih, torej tudi do tega, kar naj bi bila alternativa. Splošno gledano v družbi ni razumevanja za razmišljanja, ki izhajajo izven ustaljenih tirov. Čas, v katerem se nahajamo preprosto ni naklonjen raziskovanju novih možnosti.

- **Prisotnost instant kulture v moderni družbi:**

Vsi imamo dostop do knjižnic, muzejev in koncertov, torej do neke »prave« kulture. Vendar pa je problem v tem, da če se želimo afirmirati v teh stvareh, moramo biti izobraženi in slediti trendom. Ker smo cele dneve zaposleni, časa za to nimamo. S tem smo prisiljeni v neko instant kulturo, na primer turbofolk. Dandanes se celotna scena premika v tej smeri. Problem je tudi v tem, da se mladi že od nekdaj učijo od starejših. V praksi mladi niso nikoli povsem neodvisni od staršev. Še najbolj od vseh naj bi bili neodvisni študentje. Logično.

Količina prostega časa oz. takoimenovano brezdelje je pogosto nujni predpogoj razvoja mladinske subkulture.

Študentski nemiri in provokacije so obstajale v 60. in 70. letih, od takrat naprej pa so tudi študentje v večji meri pasivni. Lanske študentske demonstracije so se zgodile zaradi bonov in realno ozadje celotne zgodbe je bilo predvsem v ustvarjanju dobička ne pa dejansko skrb za ustrezno prehrano. Razvidna je usmerjenost v materializem, kar pa je značilnost praktično vseh nivojev družbe.

- **Upiranje današnje mladine:**

Mladina se konkretno lahko upira potrošništvu oz. cenenosti. Vendar pa je težava predvsem v celotni družbenoekonomski formaciji, ki ima najraje konformiste, saj le – ti povzročajo najmanj težav in se samo vključujejo v produkcijske odnose ter opravljajo svoje delo. Mladina je lahko dejavna, lahko se poskuša upirati, vendar pa ima enostavno premalo družbene moči. Zaradi tega tudi nima interesa po vključevanju v kolektivno akcijo, in se raje usmerja v individualno. Seveda pa še vedno obstaja možnost, da se neka ideja razvija in nadaljuje, in jo bo ta generacija, ki bo nekoč prišla do pomembnih položajev, poskusila uresničiti in s tem tudi spremeniti družbo. Vendar pa če vzamemo za primer nekdanje hipije in pankerje, ki so zrasli v vodilne funkcionarje in na žalost obenem tudi padli v komercializacijo, je upanja za današnjo generacijo mladih, ki ni tako energična v smislu družbenih konfrontacij, še veliko manj.

- **Pogoji za boljši razvoj mladinske kulture:**

Predpogoj za njen razvoj je predvsem infrastruktura, naslednja stvar pa je njeno financiranje. Še najbolj pomembno pa je to, da tisti, ki vso zadevo vodijo, dopuščajo svobodo in različnost. Na osnovi različnosti lahko pride do nekih izhodišč, ki se lahko postopoma oplemenitijo in v nekem obdobju prinesejo konkretne rezultate.

- **Infrastruktura v Celju, namenjena razvijanju mladinske kulture:**

Problem mesta Celja ni v tem, da bi nam primanjkovalo prostorov za prireditve namenjene mladim. Imamo npr. Celjski mladinski center in Celjski dom.

Problem se pojavlja predvsem v tem, da tam ni konkretne tehnične opreme za izvedbo na primer koncertov, zato jo je potrebno za vsako prireditev posebej najeti. Prostora je potemtakem dovolj, problem je samo v nastanku oz. kreaciji organizacije. Za dobro organizacijo potrebujemo tudi finančna sredstva, ki bi omogočila tehnično izvedbo in varnost. Ta sredstva se da dobiti samo preko društev, v katere pa mladi niso vključeni ali pa jim to onemogoča mladost. Tukaj je opazen predvsem problem komunikacije, ki je značilna za pluralno kulturno okolje, saj med mladimi in občino ne obstaja nek neposreden stik. Če bi občina dejansko subvencionirala dejavnosti, ki bi dosegale množično udeležbo mladih, bi s tem tudi pridobila moč in nadzor nad mladinsko subkulturo. Z usmerjanjem subkulturne dejavnosti bi lahko preprečila tudi agresivnost nekaterih subkultur ter celo razvoj kontrakultur.

- **Problematika mestnega parka**

Scena se seli na območje mestnega parka predvsem v poletnih mesecih. Problem druženja v parku je njegovo onesnaževanje, motenje javnega reda in miru ter alkoholizem. Vendar pa na podlagi raziskave MOC lahko rečemo tudi, da ima park svoje pozitivne momente. Mladi se družijo na svežem zraku in ne v zakajenih lokalih in obenem je park tudi poceni. Mladim ni potrebno plačati vstopnine, pa tudi hrana in pijača, ki si jo prinesejo zraven, je poceni. S tem se mladina, ki se druži v mestnem parku na nek način tudi upira potrošniški družbi. Iz tega lahko sklepamo, da tudi z omejevanjem dostopa mladine do parka ne bomo spremenili vedenjskih vzorcev mladih, da bi bili bolj pozitivni. Ravno obratno – z omejevanjem dostopa bi sprožili le še večji upor in bolj agresiven pristop mladih.

Slika 7: Celjski park v poletnih mesecih pritegne tako stare kot mlade

- **Dejavnost mladine na področju kulturnega življenja v Celju**

V Celju so prisotne bolj ali manj vse subkulture, tako da obisk na različnih koncertih in ostalih prireditvah ni problem. Obenem se vedno najdejo tudi ljudje, ki koncerte obiskujejo iz same navade.

V Celju so dijaki in študentje, tako da ni problem v pomanjkanju publike tudi med vikendi. Problematika je predvsem v prekrivanju dogodkov. Na primer, v času praznikov se odvija več koncertov in prireditev, ki pa se med seboj ponavadi pokrivajo. To se dogaja v določenih obdobjih v letu, med njimi pa včasih minevajo brez enega samega koncerta ali prireditve.

Za konec bi dodale samo še osebno mnenje g. Borisa Gorupiča o kandidaturi mesta Celje za Evropsko prestolnico kulture 2012:

» Da bi Celje zmagalo, si težko predstavljam, predvsem zaradi dejstva, da Celje ni edino mesto, ki kandidira v Sloveniji. Vem, da kandidirajo mesta, kot sta npr. Ljubljana in Maribor, ki imata neprimerno več prireditev in nekega potenciala, vsebine... Seveda bi bil vesel, da bi kulturna prestolnica postalo Celje, vendar si tega ne znam predstavljati, saj se mi zdi, da Celje premalo vlaga v to področje in tu je treba popolnoma spremeniti nek koncept, če se hoče mesto kulturno razviti. Enostavno mislim, da Celje nima pogojev, ne zdi se mi realno.«

Slika 8: Utrinek iz Umetniške četrti

3. ZAKLJUČEK

3.1 OVREDNOTENJE HIPOTEZ

- **1. hipoteza:** *Mladi so danes usmerjeni predvsem v hedonizem in materializem.*

Predpostavka, da so mladi usmerjeni predvsem v hedonizem in materializem se je potrdila. Današnji politični sistem ustvarja iz mladih konformiste in pasivne potrošnike, saj je to v njegovem interesu. Lanske študentske demonstracije so jasen primer tega, da se materializem pojavlja tudi pri mladih. Mladi se niso upirali zaradi nekih višjih ciljev in ideje o spremembi družbe na bolje, temveč zaradi materialnih koristi.

- **2. hipoteza:** *Za mlade je danes značilna predvsem individualna in ne kolektivna akcija, kot je bila nekoč.*

Tudi ta hipoteza se je potrdila. Mladina se danes lahko poskuša upirati, vendar pa zaradi premajhne družbene moči ne vidi rešitve v kolektivni akciji, temveč predvsem v individualni. Obenem pa lahko tudi po teoriji Becka in Fromma rečemo, da današnja pluralna družba omogoča večjo svobodo in s tem povzroča širjenje individualizma tudi med mladimi.

- **3. hipoteza:** *V današnji družbi je vedno bolj prisotna t.i. »instant« kultura.*

Hipoteza o prisotnosti instant kulture v današnji družbi se je potrdila. Vzrok za to je predvsem v pomanjkanju časa za afirmacijo na področjih t.i. kvalitetne kulture, četudi imamo vsi dostop do nje. Celotna scena se premika v smeri neke prisile v instant kulturo.

- **4. hipoteza:** *Danes o alternativni v pravem pomenu besede ne moremo več govoriti.*

To hipoteza se nama je potrdila v intervjuju z Borisom Gorupičem, ki je jasno obrazložil razliko med alternativo danes in nekoč. Alternativa danes ni enaka tisti v 80. letih, saj se alternativa iz tistega časa ni naprej razvijala ali pa je do današnjega časa postala del nekih ustanov. O pravi alternativni danes ne moremo govoriti tudi zaradi komercializacije umetnosti. Avtorji so danes tudi veliko bolj odvisni od natečajev, subvencij, razpisov...

- **5. hipoteza:** *V Celju primanjkuje sredstev in okolij, namenjenih preživljanju prostega časa mladih po njihovi meri.*

Ta hipoteza se je potrdila le delno. Ugotovili sva, da ima Celje dovolj okolij, namenjenih preživljanju prostega časa mladih, vendar je problem predvsem v tehnični nepopolnosti le – teh, zato je potrebna za organizacijo prireditev v njih še dodatna finančna podpora. Problem sredstev se pojavlja predvsem zaradi nekomunikacije med mladimi in občino, ki dejansko subvencionira tovrstne dejavnosti. Tako občina ponavadi ne financira dejavnosti, ki bi med mladimi doživele velik odziv in raje ta sredstva vloži kam drugam.

4. VIRI IN LITERATURA

1. *Fištravec, A., 2002: Subkulture: prispevki za kritiko in analizo družbenih gibanj. Subkulturni azil, Maribor*
2. *Stanković, P., 2006: Politike popa. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana*
3. *Stanković, P., Tomc, G., Velikonja, M., 1999: Urbana plemena: subkulture v Sloveniji v devetdesetih. ŠOU, Študentska založba, Ljubljana*
4. *Barle – Lakota, A., Počkar, M., Novak – Fajfar, B., Renner, T., G. Antič, M., Popit, T., Pluško, A., Ratkai – Ilič, M., 2004: Sociologija, učbenik za 280 – urni predmet sociologije v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja, DZS, Ljubljana*
5. *Goropevšek, B., Cvelfar, B., Gajšek, M., 2004: Pogled v urbanistični razvoj Celja. Zgodovinski arhiv Celje, Celje*

5. PRILOGE

5.1 INTERVJUJI

- **Vesna Prevolšek**

Kdo si, s čim se ukvarjaš in kako dolgo?

Sem Vesna Prevolšek, ulična glasbenica, s tem se ukvarjam že 10 let. Ukvarjam se z izvajanjem etno glasbe skozi moderen pristop, na ulici.

Kakšne se ti zdijo možnosti za ustvarjanje oziroma kulturno udejstvovanje v Celju?

Kakšne so te možnosti drugje?

Jaz si vse organiziram sama, neodvisno od katere institucije, in s takim pristopom so seveda vse možnosti odprte. Vendar je moj način ustvarjanja zelo specifičen, tako da niti ne rabim zunanje podpore. Šele pred kratkim je občina nas, ulične glasbenike, tudi podprla.

Drugje pa je to odvisno od države do države, od mesta do mesta. Dejstvo pa je, da bolj kot je neko mesto kulturno razvito, boljše so možnosti in lažje je ustvarjati.

Kakšen se ti zdi odnos občine in meščanov do tvoje dejavnosti in kulturniške dejavnosti na splošno?

Pri meščanih je ponavadi odziv zelo dober, seveda pa so se od začetka morali privaditi na te stvari, saj je bila to za Celje neka povsem nova zadeva, ki je niso bili vajeni. Čez čas jim je to postalo OK in so se na nas navadili. Problem pa vedno predstavljajo ljudje, ki živijo v centru mesta, ker nekateri pač nočejo, oziroma ne morejo razumeti, da so razmere za bivanje v središču mesta drugačne kot recimo na podeželju in pravzaprav ne moreš pričakovati, da boš imel popolno tišino v svoji neposredni okolici, če živiš v središču mesta. Nekateri so celo klicali policijo vsake toliko časa in so mi povzročali hude probleme. Tudi policija mi je delala težave, z njimi sem imela resne probleme, a sem jih rešila sama, seveda ob zavedanju dejstva,

Slika 9: Vesna

koli

da igranje na ulici ni prepovedano. Težko pa bi rekla, da so nas do sedaj zelo podpirali. No, nekatere posameznike seveda so, ampak na splošno pa niti slučajno ne.

Mesto je institucija, mesto je življenje. V mestu imaš ulične glasbenike, imaš berače, imaš najrazličnejše stvari. Tako mesto diha. Mesto niso samo stavbe. V bistvu je mesto nekakšen organizem.

Kako so se spremenile vrednote mladih in preživljanje prostega časa od tvoje mladosti do danes?

Del populacije, ki jih ne zanima nič razen cenenega diska, je bila takrat na isti valovni dolžini kot danes. Sprememba pa je opazna pri kreativcih. Danes so stvari mnogo bolj dostopne, nimam pa občutka, da bi ljudje kaj več počeli. Včasih je mogoče bilo malo več entuziazma, ne vem zakaj. Verjetno zato, ker so ljudje danes preokupirani z vsemi stvarmi, predvsem z informacijami.

Misliš, da so za to odgovorni mediji?

Ne. No, mogoče ... Včasih, govorim o času socializma in prvih letih nove Slovenije, je bila seveda televizija dosti manj skomercializirana kot je recimo danes. Resnična umetnost, resnične stvari so veliko bolj prišle v ospredje kot danes.

Če pa govorimo o tem, da so nam danes stvari veliko bolj dostopne, pa je problem tudi v tem, da lahko mladi ljudje veliko bolj izrazijo sami sebe. Včasih si bil oblečen malo drugače in si neprestano zbujal pozornost, danes temu ni več tako.

Pa misliš, da je drugačen videz stvar imidža kot takega, ali je to odraz vrednot, ki jih ima ta oseba v glavi?

To je odvisno od človeka do človeka. Seveda je normalno, da v svoji mladosti težiš k temu, da bi bil nekaj posebnega in se zato tudi izpostavljaš z imidžem bolj, kot pa kasneje v svojem življenju. Te stvari kasneje hitro gredo svojo pot. Nekateri padejo v čisto normalno življenje in s tem izberejo tudi normalen imidž, nekateri pa imajo pač obratno, čisto normalen imidž, živijo pa tako odštekano življenje, da si ga niti ne moreš predstavljati. To je zelo odvisno od posameznika, težko bi posploševali.

Kako in kje ste se zabavali in družili, ko ste bili v srednji šoli?

V Kljubu. Na kavicah v Vrtnici, poleti tudi na Špici, tudi v Barfly-u.

Kje pa misliš, da se taka mladina zbira danes?

Problem je v tem, da v Celju ni več 'underground' lokalov, kot sta bila Kljub in Barfly. In dejansko nimam pojma, kje se danes zbira marginalna mladina. Pravzaprav niti nimajo kam iti ven, na razne dogodke. To mestu zelo primanjkuje, tega v Celju ni. Tudi v Umetniški četrti so še vedno zelo zaprti krogi.

Kaj pa si misliš o mestnem parku kot zbirališču mladine?

Super. Če so čez dan na svežem zraku in se imajo lepo, upam sicer da za seboj kaj pospravijo, predvsem z nekim odnosom do narave, je to super. Veliko bolje, kot da bi se zbirali po kakih cenenih lokalih, poslušali slabo glasbo in dajali zaslužke gostilničarjem. Še zmeraj pa v Celju manjka nekaj Kljubu podobnega, nekih 'underground' prostorov, kjer se mladi lahko zbirajo, hodijo na koncerte, kjer se lahko predstavijo mladi bandi, DJ-i, vse to manjka.

Katere droge si že konzumirala?

Uff... Travo, hašiš, LSD, kokain, speed, gobice, ecstasy, alkohol, preveč hrane, premalo hrane; preveč stresa, premalo stresa ... To so hude droge. Tudi strah, paranoja. To ljudje pozabljamo.

Pa misliš, da to vpliva na tvojo kreativnost?

Normalno, saj vsak umetnik dela svojo interpretacijo stvari in normalno je, da če ti razmišljaš malo odklonsko, dostikrat zato tudi konzumiraš tudi kakšno drogo. To je povezano.

Kaj si misliš o Celju kot o kulturni prestolnici Evrope leta 2012?

Upam, da se bo v resnici kaj zgodilo in da to prineslo veliko novega življenja v Celje, nove kreativnosti, ... Na stvari gledam zelo entuziastično.

Borut Peternej

Borut je eksperimentalni glasbenik, ki se ukvarja predvsem z zvokom. Ima zelo svojstven, dokaj nekonformen pogled na svet, predvsem kar se tiče moderne družbe, mesta posameznika v njej in smisla bivanja.

Slika 10: Borut

Kdo si in s čim se ukvarjaš?

Ukvarjam se sam s sabo, že 30 let.

Deluješ kot kulturnik. Kakšen se ti zdi odnos meščanov do tvojega ustvarjanja?

Ne vem, v bistvu me niti ne zanima. Ustvarjal bi v vsakem primeru, ne glede na to, kakšen odnos imajo do mene. Kreativnost pač gre iz tebe.

Kako misliš, da so se spremenile vrednote in preživljanje prostega časa od časa tvoje srednje šole pa do danes?

Spremenilo se ni nič, filozofija je ista. Spremenili pa so se mediji. Mislim tudi, da je žuriranje in drogiranje nujno za osebnostno rast. Mladi radi gredo v ekstreme, v čimer jaz ne vidim ničesar nenormalnega, dokler ni prisotno kakšno nasilje ali pa se ne škoduje komu drugemu, čeprav je nekaterim to težko dopovedati. Načeloma tu ne vidim ničesar spornega, saj sem tudi sam dal to skozi in na nek način še vedno dajem.

Torej bi lahko trdil, da se je danes obdobje mladosti raztegnilo do 30. leta in morda še kasneje, da je to pravzaprav 'state of mind'?

Tako je. Mladost lahko traja do konca življenja.

Misliš, da so danes mladi manj kreativni kot nekoč?

Ne, mislim da so mladi enako kreativni kot včasih, le da je danes svet že popolnoma skomercializiran, tako da je dejansko bolj pomembno, kdo je kreativen. Nekateri nepoznani avtorji se niti ne morejo uveljaviti. Včasih, ko ni bilo toliko komercialne, se je lahko tudi vsak uveljavil in teh posameznikov je bilo razmeroma malo. Danes je veliko ljudi, ki so kreativni,

še več pa je ljudi, ki so kvazikreativni. Tu gre za razkol med elitno in marginalno kulturo. Proti elitni kulturi nimam nič, spoštujem jo, a hkrati pričakujem tudi obratno, namreč da bo elitna kultura spoštovala marginalno. Konec koncev je tudi elitna kultura nekoč bila marginalna. Če je nekdo pošten kreativec, je iz marginalnega zrasel v elito. Če pa je idiot, je v elito že prišel, ne da bi dal skozi marginalno fazo. Preveč ljudi na visokih položajih se ima za kreativce, a to dejansko niso. Zame umetnik ni človek, za katerim stoji cela družina in ga finančno podpira, ne glede na to, kako ustvarja. Umetnost je filozofija, to je način bivanja. Tu ni nobene vzvišenosti, nobene neenakopravnosti. Tu smo vsi isti.

Pravzaprav se mi zdi delitev na elitno in marginalno precej neumna. Lahko bi si v miru podali roke. Vseeno mi je, če ima nekdo več kot dovolj sredstev za neko svojo kreacijo, zato zame ni nič bolj pomemben.

Kateri dejavniki pa misliš, da so odgovorni za afirmacijo marginalne kulture v javnosti?

Veliko ljudi je vpetih v potrošniško družbo in te kulture sploh ne vidijo. Za to jih ne moreš obsojati, tako pač je. Sedaj ni moderno hoditi po galerijah in raznih koncertih, temveč je moderno iti v trgovski center, zapraviti 500 evrov in potem si srečen, za tri dni. Potem pa spet. Za to bi morali spremeniti celotno zavest ljudi. Ne bom pa rekel, da se ne splača truditi. Kot sem že rekel, kreativnost pač gre iz tebe in ti boš ustvarjal, ne glede na to, kdo bo sprejel tvoje kreacije. To je pač človekova potreba po izražanju.

Boris Gorupič

Po izobrazbi je likovni kritik, umetnostni zgodovinar in sociolog kulture. Največ se ukvarja s pisanjem kritik, recenzijami, eseji - predvsem z likovnega področja, delno pa tudi z ostalo umetniško produkcijo.

Kako vidiš alternativo danes, v postmoderni dobi?

Slika 11: Boris

Začetki postmodernizma se postavljajo nekje v šestdesetih leta prejšnjega stoletja, oziroma celo po drugi svetovni vojni. Osnovna značilnost postmodernizma bi naj bila prisotnost komercializacije kulture oziroma umetnosti, za razliko od modernizma. V slednjem je bila umetnost veliko bolj avtonomna, predvsem v razmerju do kapitala. Kar pa se alternative tiče, pa obstajajo različna obdobja oziroma gibanja, ki lahko nosijo naziv alternativa. V dobi modernizma je bila to avantgarda. Alternativa v postmodernizmu se pojavi predvsem v 80. letih in se odraža na področju glasbe, slikarstva, gledališča, in takrat je bil na splošno takšen čas, da je dopuščal neke nove izrazne možnosti, veliko je bilo optimizma. Ne smemo pozabiti, da je bilo to obdobje zatona socializma na Vzhodu, kjer se pripravljajo neke nove politične razporeditve. V kulturi kot taki pa se to izraža kot izrazit optimizem, prisotna je bila neka energija, tako v rokenrolu kot tudi v slikarstvu in v kiparstvu. Zato je torej alternativa pojem, ki ga postavljamo v 80. leta. V 90. letih, oziroma v tem desetletju pa ne moremo več govoriti o taki alternativni, torej v tistem klasičnem smislu. To pa zato, ker se večina tega, kar je takrat bila alternativa, močno spremenilo. Ali je razpadlo oziroma se ni razvijalo naprej, ali pa je postalo del nekih ustanov, establišmenta.

Danes se srečujemo s problemom, da so avtorji veliko bolj odvisni od raznih subvencij, štipendij, razpisov. V osemdesetih tega ni bilo, bilo je več provokativnosti. Vedeti moramo, da je pred tem bil punk in podobna gibanja, ki so prinesla neko novo razmišljanje, neko novo idejo, ki je težila k spremembi družbe. Stvari so na različnih področjih nastajale spontano, medtem ko zdaj o tem praktično ne moremo govoriti.

Kakšna je razlika med alternativno in ljubiteljsko kulturo?

Z alternativno kulturo so se ljudje ukvarjali zelo resno. Predvsem v rokenrolu je bilo mnogo bendov, ki so se s tem ukvarjali z neko težnjo po doseganju določene stopnje kakovosti, izdajale so se plošče, imeli so koncerte, ... prihodki so bili.

Ali meniš, da je problem v mladih samih, ali je problem v tem, da mladi kot taki niso spodbujeni oziroma subvencionirani s strani določenih organizacij?

Težava ni ne v mladih ne v starih kot takih. Vedno gre za to, da mora biti za razvoj nekega gibanja prisotna določena družbena situacija, primerna za to. Tu je mnogo različnih dejavnikov. Tako kot v zgodovini poznamo renesanso in zakaj se je razvila. To so momenti, ki jih zlahka analiziramo. Gre za ekonomijo oziroma za to, da so določeni ljudje našli nek interes v tem in tako gibanja tudi finančno podprli. Tudi modernizem ni nastal po naključju. To je bilo spet eno obdobje, kjer je šlo za neko ogromno družbeno gibanje na več ravneh. Ampak enostavno gre tu zdaj za to, da v času, v katerem se nahajamo, vlada pravzaprav veliko pomanjkanje idej. Nihče ne ve, kam naj se družba razvija, na primer konkretno v Sloveniji. Recimo v 80. je bilo povsem jasno, da nekaj ne funkcionira. Hoteli smo prekiniti s socializmom, iskali smo nekaj boljšega od tega in na koncu pristali v kapitalizmu. Zdaj smo tu in enostavno ne vemo, kakšna bi lahko bila družba čez deset let. Niti volje ni za to, niti interesa. Tisti, ki držijo politične pozicije, jim seveda situacija povsem ustreza, ker pač imajo svoj položaj. Ljudstvo je izjemno pasivno, ker noče nazaj v socializem, s trenutno situacijo pa tudi nismo zadovoljni. Konkretno pa ni ne teorije ne filozofije o tem, kaj naj bi pravzaprav hoteli. To se seveda odraža v vseh strukturah družbe.

Kaj misliš, da je za to pasivnost odgovorno?

Logika našega časa je, da postajamo čedalje bolj odvisni od kapitala. Sistem je nastavljen tako, da ne iščemo neke trajne kakovosti ampak skušamo čim hitreje in na čim bolj enostaven način zadovoljiti neke svoje potrebe. Kapitalistični sistem se je razvil do te točke, da na videz dopušča veliko neke individualne svobode, torej da lahko kar koli govorimo in počnemo, imamo neke liberalne odnose in tako naprej, za tem pa pravzaprav stoji nek izredno prefinjen sistem, kako posameznika držati pod kontrolo. Predvsem gre to v smislu produkcijskih odnosov. Mi smo prisiljeni stalno hoditi v službe in nekaj početi, nikoli pa nisi lastnik produkcijskih sredstev in tako posameznik nima možnosti, da bi postal neodvisen.

Stalno moraš biti vpleten v neke odnose, kar se tiče kapitala, politike ali družbe, ki te enostavno primora v to, da ti delaš. S tem niti nimaš pravega prostega časa, niti ne moreš biti z družino, kot bi se spodobilo. Ženske so zaposlene enako kot moški. Zmanjkuje ti časa, energije in tako tudi interesa za neko pravo kulturo. Vsi imamo dostop do muzejev, knjižnic, koncertov, a za vsako od teh stvari, se pravi kjer koli bi se rad afirmiral, se moraš truditi, moraš biti izobražen, in slediti trendom. Če pa si po cele dneve v službi, tega preprosto ne moreš. S tem človeka prisilijo v to 'instantno' kulturo, na primer turbofolk. Celotna scena se premika v tej smeri. Namesto da bi se svoboda povečala, pa se zmanjšuje tudi toleranca do drugače mislečih, torej tudi do tega, kar naj bi bila alternativa. Ni torej razumevanja za razmišljanja, ki izhajajo izven teh ustaljenih tirov. Še zlasti posebnost novih kapitalističnih držav, se pravi držav vzhodne Evrope, kamor definitivno spada tudi Slovenija, je, da nam primanjkuje tradicije, torej nekih osnov, neke baze, na kateri bi lahko gradili. Čas, v katerem se nahajamo preprosto ni naklonjen nekemu raziskovanju novih možnosti, trendi gredo v to smer, da se čim bolj podrejamo nekemu sistemu, poskušamo v njem biti uspešni, čeprav je ta uspešnost precej navidezna. Funkcionira namreč na osnovi nekih materialnih dosežkov, zato pa nam zmanjkuje časa, energije in volje za to, da bi spoznali nekaj večjega, nekaj pomembnega, da bi dobesedno posrkali najboljše, kar nam je civilizacija dala. Mi tega v tem trenutku preprosto nismo sposobni.

**Misliš, da je ta dehumanizacija tudi vzrok za pasivnost mladih in njihovo
akceptiranje 'instantne' kulture?**

Seveda, saj se mladi že od nekdaj učijo od starejših. Po drugi strani pa se mladi poskušajo starejšim upirati. To pa lahko traja le določeno obdobje, ko si neodvisen. Ampak v praksi nisi nikoli povsem neodvisen. Ko si v srednji šoli, ne moreš biti neodvisen - vedno si v nekem razmerju do staršev. Kot študent bi naj bil najbolj neodvisen, ampak, no, študentski nemiri, provokacije, neko novo razmišljanje se je zgodilo v 60. letih in nekaj v 70. Od takrat naprej študentje niso dali od sebe ničesar konkretnega. Lani sem se udeležil študentskih demonstracij, vendar se je šlo samo za bone. Ni se šlo za ideje, ni se šlo za to da bi se morala družba spremeniti, ker pač ne gre v pravo smer. Šlo je povsem kratkoročno za to, da jim pač zmanjšujejo proračun. That's all. Enako delavci stavkajo, če jim zmanjšujejo plače. Ne gre za to, da bi hoteli imeti več pravic v družbi, da bi hoteli imeti več udeležbe pri upravljanju podjetij. Ne razmišlja se dolgoročno ampak samo o tem, kako boš plačan, kaj boš dobil.

Materializem je prisoten praktično na vseh nivojih družbe in dokler bomo razmišljali na tak način - zgleда da še kar lep čas - ne kaže, da bi družba lahko doživela korenito spremembo oziroma da bi se potenciali, ki hočejo doseči nekaj novega, sploh lahko uveljavili.

Kaj pa misliš, da bi bilo potrebno storiti v zvezi s tem, da bi se mladinska kultura bolj razvijala? Je to stvar krovnih organizacij, ali je to stvar prostora, kjer bi se mladi zbirali in bi se ideje medsebojno oplajale?

Na vsak način. Če se zadeva hoče razvijati, rabi neke pogoje. Predpogoj je infrastruktura, torej to, da imaš nek prostor, kjer lahko deluješ. Naslednje je to, da se ta prostor financira, v nekem smislu. Ampak še bolj pomembno se mi zdi, da bi tisti, ki to vodijo, ki imajo kakršno koli besedo pri tem, dopuščali svobodo in različnost. To je pravzaprav najbolj pomembno. Ker na osnovi te različnosti, čeprav ne pride do neke kakovosti, se kažejo neka izhodišča, ki se lahko postopoma oplemenitijo in lahko v nekem obdobju prinesejo tudi konkretne rezultate.

Mladina ima na nek način a priori uporniški odnos. Ali misliš, da se mladina lahko danes še vedno kvalitetno upira? Proti čem naj bi se ta mladina sploh uprla?

Konkretno se lahko upre potrošništvu, torej proti cenenosti, s katero nas današnja družba preplavlja, da nam ne kaže nekih izhodišč. Težava je v tem, tistim, ki to družbo vodijo, ni niti najmanj v interesu, da se družba spreminja. Vsak politični sistem ima pač najraje konformiste, saj jim ti povzročajo najmanj težav, saj se enostavno vključujejo v produkcijske odnose in pač samo opravljajo svoje delo. Vladajoči sloj to podpira tudi preko kulture. To kulturo, ki ne razširja miselnosti, ampak jo pravzaprav zapira – torej množični tisk, časopisi, radio, TV - v bistvu ne razširja razmišljanja, ampak ga pravzaprav oža. Mladina je lahko dejavna, lahko se poskuša angažirati v tej smeri, ampak ima enostavno premalo družbeno moč. Premalo pomembna je in njen glas ne seže daleč. Je pa seveda možnost, da če se neka ideja nadaljuje in razvija, bo ta generacija, ko bo nekoč prišla do nekih položajev, poskusila to družbo spreminjati. Ampak če vzamemo dejstvo, da so nekdanji hipiji, punkerji, današnji vodilni funkcionarji, ki so pač zrasli v tem obdobju, zelo padli v to komercializacijo, se pravzaprav sprašujem, kaj bo s to generacijo, ki je danes mlada, ki pravzaprav ni toliko energična v smislu družbenih konfrontacij, kot je bila ona takrat. Kaj bo čez 30 let? Težko je reči. Razlogov za velik optimizem ni, ampak optimist je vseeno vedno treba biti.

Kakšen odnos pa imaš do kandidature Celja za kulturno prestolnico Evrope?

Težko si predstavljam uspeh, predvsem zaradi dejstva, da Celje ni edino mesto, ki kandidira v Sloveniji. Vem, da kandidirajo mesta, kot sta npr. Ljubljana in Maribor, in glede na to, da ima Ljubljana neprimerno več nekih prireditev in tako tudi nekega potenciala, vsebine, ...

Prestolnica še ni bila hkrati kulturna prestolnica ...

Seveda, a kandidirata tudi Maribor in Koper. Bil bi vesel, če bi to bilo Celje, ne znam pa si tega predstavljati, ker se mi zdi, da Celje premalo vlaga v to področje in tu je treba popolnoma spremeniti nek koncept, če se hoče mesto kulturno razviti. Enostavno mislim, da nima pogojev. Ne zdi se mi realno.

Marjan Biderman

Kdo si, s čim se ukvarjaš in kako dolgo?

Ukvarjam se z ničemer in z vsem, približno 45 let.

Ali si v tem času opazil tudi kakšne spremembe znotraj strukture mladih, na primer v načinu obnašanja, oblačenja, pripadnosti subkulturi...?

Obstaja predvsem ena bistvena razlika, in sicer v bivši Jugoslaviji se je kultura kreirala na podlagi tega, da je bilo veliko kreativcev in ustvarjalcev.

Slika 12: Marjan

Prejšnja oblast se je razlikovala od sedanje oblasti, ki skuša mlade postaviti v vlogo konzumentov te kulture, ne pa kreativcev, torej gonilne sile. Vendar tu ne gre samo za kulturo, temveč tudi za druge dejavnosti. Naj dam prisposodob: če igraš nogomet, si nekaj, če ne igraš, pa si huligan. To pomeni, da morajo mladi aktivno sodelovati pri vseh teh dejavnostih, konzumenti pa morajo biti upokoјenci, ki pri ustvarjanju tega dogajanja ne morejo več aktivno sodelovati in imajo dovolj denarja, da si lahko uživanje v kulturi privoščijo. Ti, ki imajo energijo in ideje, pa morajo delati, vsak pač na svojem področju.

Bil si redar v Kljubu, Casablanci in Barflyu. Kakšni ljudje so se zbirali tam?

V svoji karieri sem zamenjal 27 lokalov. Tri tisoč noči imam prebedenih, prekrokanih. Tri tisoč zgodb imam na zalogi. Za spremembo od nekaterih pisateljev, ki si jih izmišljujejo, so moje resnične. Trenutno se ne spomnim nobene, a noč ima svojo moč in takrat se zadeve dogajajo drugače kot na splošno.

Kar se lokalov tiče, pa obstajata dva osnovna tipa. Prvi je intelektualni, klubski pristop. Ti lokali težijo k temu, da obiskovalci sodelujejo pri uradnih performansih in dogajanju. Drugi je diskotečni pristop, ki je namenjen izključno zabavi in usmerjen v pridobitniško dejavnost za vsako ceno. V klubih obstaja kulturni minimum, kjer se vrti določena glasba, ki pa je tudi na nivoju. V diskotekah pa je vse podrejeno zabavi in kriteriji za izbiro glasbe so drugačni. Recimo stari DJ-i so znali že ob izdaji točno presoditi komad, kam se bo uvrstil na lestvici.

Tako so začeli to glasbo promovirati. Glasba se je nekoč namreč promovirala predvsem po klubih in po radijskih postajah. Šele s prihodom MTV-ja se je uveljavil trend, da se glasba gleda in ne posluša.

Ljudje hodijo ven zato, ker so osamljeni, ali pa se hočejo zabavati. Veliko raje sem imel ljudi, ki so kadili marihuano, kot tiste, ki so pili alkohol. Težko prenašam ljudi, ki pridejo ven občasno in se niso urbano obnašali, če se lahko tako izrazim. Govorim predvsem za predstavnike moškega spola, ki v takih situacijah različno reagirajo. Takšni ljudje ponavadi izzivajo redarje, zato je marsikateri od njih tudi dobil 'batine'. Takrat namreč adrenalinski športi še niso bili tako razširjeni in ljudje so pač sproščali adrenalin tako, da so izzivali vratarje. Sicer sem poskušal biti do njih strpen in reagiral malo drugače. Vprašal sem jih, kakšne težave imajo - ponavadi so bile to težave s poslom, v partnerskem odnosu ali pa z otroci. Slovenci smo namreč nagnjeni k temu, da svoje frustracije skušamo prikriti oziroma izživeti skozi alkohol, agresijo ali pa avtodestrukcijo. Ponavadi pa takšni ljudje izzivajo toliko časa, dokler ne dobijo nekaj udarcev.

Drug tip ljudi bi poimenoval balkanski tip. Običajno je vzrok 'ona', torej nasprotni spol, in on je žalosten, otožen. Oni lepo priznajo, da so žalostni in da imajo namen razbiti celo gostilno, ter tudi povejo, da je to zaradi 'nje'. Slovenci bodo pač vzrok iskali nekje drugje.

Kaj pa mladina?

Mislim, da morajo mladi ljudje biti malo objestni, 'našpičeni', in popolnoma razumem skatersko kulturo, njihov sleng in to, da ima skater hlače na koncu riti. On mora takšen biti. Če vzamemo na primer Matevža Petka, borderja: če je on pripravljen narediti salto v zraku in pasti na glavo z višine osmih metrov, pomeni, da je pripravljen tudi karkoli narediti kar tako, za šalo, ali pa pač pod vplivom adrenalina ali kakšnih drog.

Mislim, da je droga stara toliko kot človeštvo. Mislim tudi, da vsaka droga nekam spada. Brez alkohola ni rokenrola, brez trave ni reggae-ja, in ni rave-a brez ecstasy-jev. Ko sem bil še mlad, je bila subkultura rokenrol, kasneje je iz tega izšel pank. Mainstream pa je bil že od nekdaj. Takrat je bil to ta vodilni rokenrol. Moj prijatelj Aleš Jošt, ki danes dela v knjigarni Antika, je rekel, naj poslušam Rolling Stones-e, saj so najbolj moderen band, če ne, pa še bodo. Stari so okrog 60 let, igrajo tudi že nekaj čez 40 let, ampak tu ni nobene subkulture, oni so mainstream. Uporniki so bili samo v začetni fazi svojega delovanja zaradi svojih seksualnih škandalov in škandalov z drogo ter zato, ker niso spoštovali kraljice. Na drugi strani pa imamo Beatle, ki so bili 'dobri' dečki, medtem ko so Stonesi bili slabi, čeprav je bilo to samo navidezno. Ravno tako so se drogirali in imeli dekleta za odrom. To je namreč

osnovna logika rokenrola, fantje gredo na oder, da bi lažje prišli do punc in alkohola. Vendar to samo v prvi fazi. V drugi fazi pa je v igri tudi denar.

Potem praviš, da je rokenrol bolj moška kot ženska stvar?

Ne, tega ne bom trdil. Mislim, da je, kar se subkultur na splošno tiče, to bolj ženska stvar. Mogoče je bila v prvi fazi rokenrola to zares bolj moška kot ženska stvar, ampak v principu mislim, da je obratno, ženske so bile pravzaprav vedno prisotne. Spomnim se dekleta Micka Jaggerja, ki je izvirala iz diplomatske družine.

Bom pa rekel, da so tehno party-ji bolj ženska, saj je to zanje med drugim tudi priložnost, da se pokažejo. Mislim, da smo ljudje edina vrsta, kjer so ženske 'lepše' od moškega. Ženske pa so bile prisotne že v obdobju punka. Sicer niso bile ravno mnoge, pa tudi te se niso javno afirmirale, rave pa je v nasprotju s punkom izrazilo ženska subkultura.

Kaj pa rokenrol, nekje v obdobju zadnjih 15 let?

Na večjih festivalih se vedno najdejo. Sicer pa na manjše rock koncerte, kar se žensk tiče, prihajajo predvsem prijateljice, sosedke ali sošolke. Ko je Andraž Hribar imel band Soul-ata in sem bil na enem izmed njihovih prvih koncertov, je bil pub nabito poln. Večina publike pa je bila sošolk iz gimnazije, cela ulica in ostali kolegi oziroma kolegice. Čisto po logiki 'naši fantje igrajo, gremo ven, navijaj zanje!'

Kaj pa, recimo, v Kljubu? Ali je bilo kdaj kakšno obdobje, ko si ga je 'prisvojila' točno določena subkultura?

Kljub je bil institucija, ki je delovala 40 let. Tam ni prevladoval noben spol. Trendi pa se menjavajo in z njimi se spreminja tudi scena. V mojih časih so se poslušali v glavnem Clashi, potem Sex Pistols-i, potem so prišli Depeche Mode s čisto novim stilom in bolj nežnim pristopom. Ali pa duo Erasure, ki sta, mislim da, bila celo homoseksualca. To je bil začetek elektronske glasbe, ki se je ravno tako vrtela v Kljubu.

Retrogarda je šla in Balkan je šel. Spomnim se nekega banda, imena se trenutno ne spomnim, ampak vem, da so nek njihov komad, ki že v osnovi ni spadal v Kljub, tam vrteli še kakih 10 let. Neka Plava kapa.

Zanimivo je tudi, da je Brendi bil frontman nekega jazz-rock-soul banda, ki je slišal na ime Amadeus - po Falcovem hitu Rock me Amadeus. Šele kasneje je zašel v komercialne vode.

Vrtelo se je več ali manj vse, vendar je morala glasba imeti nek določen koncept. DJ-i so tam 'zrasli gor', takrat se jih ni dalo kupiti. To so bili veliki, če ne celo največji poznavalci glasbe.

Še dandanes so to spoštovanja vredni gospodje. V prvem Kljubu sta glasbo vrtela Branko Stamejčič in Janko Šopar. Kasneje je šlo v samoregulacijo, DJ-i so se samoreproducirali.

Trendi pa so šli, kakor so pač šli. Sam sem jih zasledil dokaj pozno, zanje se nisem zelo zanimal. Ampak v nekem trenutku so začeli vsi nositi zalizce, kar nikoli ni bilo moderno. To je bilo nekje v 80. letih. Kasneje sem ugotovil, da so trend pobrali z MTV-ja, kjer je bil nek voditelj z imenom Paul King. In fantje, 'Kljubska deca' se jim je reklo, so takoj vsi imeli zalizce. Bili so nekakšni prenašalci trendov v Celju.

Še nekaj, kar se tiče MTV-ja in na splošno satelitskih televizij. Do množičnega pojava teh je bilo zelo vidno, ali je nekdo iz mesta ali pa iz podeželja oz. periferne območja. Predvsem pri ženskem spolu je bilo zelo razvidno, katera je iz urbanega območja in katera iz podeželja. In ko so se začeli pojavljati satelitski krožniki po Kozjanskem, se je ta meja zabrisala. Ženske iz osrčja Kozjanskega so imele trendovske frizure, trendovske obleke, in poznale so vse najnovejše trende. Pač posledica ekspanzije množičnih medijev, ki datira nekje v 80. leta.

Takrat se je tudi pojavil nek razkol znotraj podeželske mladine. Dekleta so reagirala takoj. V trenutku so prevzele trendovski videz. Fantje pa so ohranili 'navaden' videz. V najbolj navadnih adidasah, ki se jim je reklo 'standard', ki so jih imeli za nogomet, domača opravila in šolo. Niso toliko skrbeli za svoj videz in če sem iskren tudi za higieno ne. To, da so ženske hitro reagirale, se mi zdi zelo pozitivno.

Kaj pa danes?

Danes ločim skaterje samo po tem, da imajo kavbojke na koncu riti in eno številko prevelike ter v njih barvni pas. Metalcev ne ločim na tistih dvesto različnih podzvrsti. Mislim tudi, da je rokenrol postal agrarna stvar, elektronika pa urbana. Moj prijatelj Marjan Ogrinc - klicali smo ga Kristus - ki je med drugim napisal knjigo Punk pod Slovenci, sicer pa je pisal za Mladino, je nekoč delal intervju z mano. Takrat sva bila kar se tega tiče precej različnih mnenj, a zdaj vem, da sem se motil. On je trdil, da je Celje agrarno-urbano središče, medtem ko sem jaz trdil, da je povsem urbano. Takrat je bilo v Celju veliko industrije, šport je bil močen - delovali so trije nogometni klubi, srednješolci do bili močni, tudi rokenrola je bilo kar nekaj.

Ali misliš, da danes ni več toliko rokenrola?

Nekaj ga je, a ga je premalo. Bandi nimajo kje igrati. Najstnik si ne more ustvariti infrastrukture za rokenrol. Jaz nimam stranke, za katero bi volil, zato ne bom šel ustanavljati svoje. Nimam gostilne, kamor bi šel zvečer ven na pijačo, ampak zato ne bom šel odpirat svoje.

Sicer pa, naj se vrnem nazaj na agrarno-urbano problematiko. Mislim, da je danes rokenrol agrarna stvar, V mestu pa je prevladala elektronika. Za primerjavo: Mi2, ki so nekje iz Rogatca, so sicer izobraženi, imajo celo magisterije in doktorate, a so ostali 'podeželski gospodi', Hard.com pa so mestni. V njihovi glasbi mora biti malo tega, malo onega. Malo agresije in neartikuliranih zvokov. Razlika je bistvena in se takoj opazi.

Poznavalci raverske scene so iz Nemčije prinašali izkušnje. V Aachnu, na primer, ki po številu prebivalcev v grobem ustreza Celju, imajo samo eno zbirališče mladih, pa še tisto je orientirano bolj v tehno vode. V rokenrolu ni več profita, klub ni nikakor profitabilna dejavnost. Se pa vzpodbudijo nekatere stvari za naprej, recimo kreativnost. Od ljudi, ki hodijo spat ob sedmih zvečer in redno hodijo k maši, ne moreš pričakovati intelektualnih presežkov.

...čeprav poznam band iz Šmarja pri Jelšah, Crossbreed, ki je tehnično zelo zahteven thrash metal in v tistem okolju predstavlja nek presežek...

Jaz mislim, da je to prevara. Verjamem, da fantje znajo igrati, česar pa se najlaže naučijo prek Cerkev. Vse ameriške soul in jazz pevke so začele na korih s petjem gospelov. To je prevara, zato da mladi svoje dobijo. Mladi Cerkev izkoristijo za posredovanje določenih znanj.

Družbo vidim v treh segmentih. Prvi od njih je Cerkev. Drugi je civilna družba, liberalci. Problem pa vidim v tem, da Cerkev finančno podpira svojo mladino, medtem ko za mlade izven te organizacije ne poskrbi nihče in so prepuščeni predvsem sami sebi.

Lezbična in gejevka scena je bila prisotna tudi v Kljubu, vendar je bilo to dolgo nazaj. Kljub je imel do takšnih ljudi zelo toleranten odnos. Naj še povem, da je neka znana Celjanka, ki je zahajala v Kljub bila lezbijka, in zato so bili fantje kar malo jezni nanjo. A bili so zelo svobodomiselni, ne samo pri seksualni manifestaciji. V času političnega prevrata, ko se je Slovenija osamosvajala, se je tam vrtel Đurđevdan, srbska nacionalna pesem, ki se je drugje začel vrteti šele nekje leta '98. V Kljubu se je vrtel med ofenzivo, med prevratom. Takrat si moral za take stvari biti kar hraber. Dušan Čater, pisatelj in Kljubovec, je takrat rešil pet ostalih Kljubovcev, da jih naši niso postrelili, zato so mu postavili spominsko tablo. On je eden tistih, ki so odraščali v Kljubu, kot tudi Tadej Čater, da ne govorimo o kakšnih poslovnemskih, npr. Peter Močnik, ki zaseda visok položaj na Mobitelu, tudi nekateri zdravniki, npr. David Vizjak in Matjaž Pustovrh in seveda tudi mnogi umetniki.

Torej je bil Kljub kot takšen tudi gonilo kreative?

Seveda. A Kljuba že nekaj časa ni več, kar je pravzaprav tragično. V trenutku, ko so iz društva naredili d.o.o., torej profitno enoto, so ga ubili.

Klub mora biti subvencioniran iz več virov, to je ena stvar. Druga stvar pa je, da kluba ne more voditi eden človek ali dva. O vseh zadevah sicer odloča upravnik, v ozadju pa mora biti programski svet. Programski svet je odgovoren za določena področja, oz. sekcije, ki znotraj kluba delujejo.

Misliš, da trenutno Celju manjka nek takšen klub?

Seveda mu manjka, manjkalo mu je že nekaj časa. Celje je zrelo za tri klube. Eden od teh bi moral biti globoka alternativa, eden bi moral biti čisti mainstream. Čisto druga zgodba je CMC. Tam se elita Združene liste formira in družijo s svojim podmladkom. Mislim, da je popolnoma spolitiziran, saj so v nadzornem svetu trije šefi oz. podšefi strank. Zato mladi ne hodijo tja in nikoli ne bodo hodili.

Jaz pravim: dajmo jim mir in pustimo, da se zgodi, kar se ima zgoditi. Samoregulacija pride s časom sama od sebe.

Ali opaziš kakšno razliko med tem, kako so se mladi zabavali včasih in kako se danes?

Bistvene stvari so se spremenile, sveta se ne da zavrteti nazaj. V letih po seksualni revoluciji so stvari prvič stekle brez zadržkov. Vse moje sošolke so kmalu postale seksualno aktivne, že nekje pri 15 letih. Takrat so se koncerti nehali približno ob taki uri, ko se danes šele gre ven, ob desetih zvečer je že moralo biti konec. Treba je bilo vprašati oblasti za dovoljenje, to je bila popolnoma politična zadeva. Bilo je zelo komplicirano.

Kar pa se rokenrola tiče, so se klubi širili vzporedno z njim. Tudi droga je bila prisotna, pravzaprav so vse droge razen ecstasy-ja zelo stare. No, takrat so se klubi zapirali že ob desetih, gostilne pa že ob devetih. Kasneje so se začele dogajati stvari, kot to, da je mularija zasedla točilni pult za cel vikend in odšla v ponedeljek praktično naravnost v šolo. Sedaj je popolnoma običajno, da srednješolec najprej doma še pogleda televizijo, se nato odpravi ven, v svoj najljubši lokal, če pa mu ostane še kaj denarje, gre naprej v klub.

Nekateri pripadnike mlajše generacije, ki so se redno pojavljali na sceni, se so te že privadili, nekako so se znali nositi, kar se je opazilo tudi pri dekletih.

Pa še nekaj se je bistveno spremenilo. Včasih si imel jurja ali dva v žepu dovolj, da si prekrokal celo noč. Danes je nočno življenje neprimerno dražje, predvsem na raverski sceni, karte dosegajo cene do 25 ali celo 30 EUR.

Po manjših krajih pa se pojavljajo manjši klubi, na primer v Šentjurju, Žalcu ali Laškem.

Kar se tiče mlajše, 'pampers' generacije, pa so takšni kraji veliko bolj zaznamovani s subkulturami in tudi z drogo. Iz manjših krajev izvirajo tudi znani bandi, kot denimo Laibach, Non Finire Mai, Interceptor, Shyam, Strelnikoff... Predvsem Žalec in Laško sta precej močna kar se tega tiče. Tudi v večjih mestih, kot sta na primer Ljubljana in Maribor, se je vedno nekaj dogajalo. V Celju pa je bila ta oblika kreativnosti večkrat premalo spodbujena ali celo zatrta. In ni samo moje mnenje, da bi bilo treba v zvezi s tem nekaj storiti.

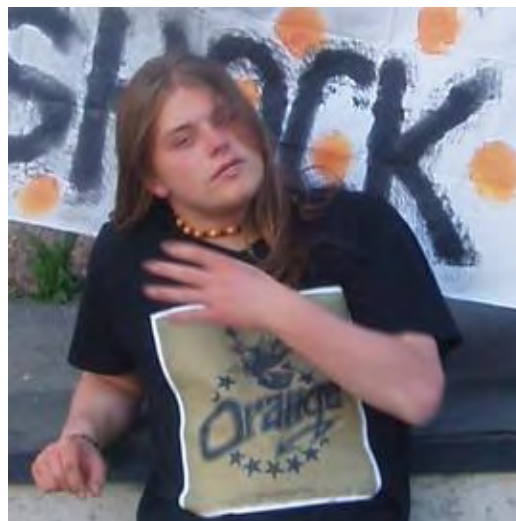
Lokali, kot na primer Bowling ali Escape se mi zdijo popolnoma zgrešeni. Tuš nikoli ne bo imel kluba. No, razen seveda takšnega, v katerega boš lahko prišel samo z zlato Master kartico. Žal je vse bolj v igri samo kapital.

Ali meniš, da so se vrednote mladih spremenile?

Mislim, da se pravzaprav niso. Vendar so danes mediji tako močni, da so se določene vrednote enostavno morale spremeniti. Človek je praktično nemočen proti bombardiranju z raznimi reklamami in podobnim. Še vseeno mislim, da mora biti mlad človek malo samosvoj, pdrzen, in nonšalanten. Mlademu človeku nisem nikoli zameril vandalizma. Če je 15-letnik razbil kozarec, sem mu pogledal skozi prste, če pa je isto stvar naredil nek 40-letnik, pa ga je bilo treba nemudoma vreči iz lokala, ker je nevzgojeno tele. Mladi pa morajo sprostiti svojo agresijo. Mislim, da je danes mladim težko odraščati, nanje preži ogromno pasti. Civilna družba bi jim morala ponuditi zaledje, tako kot Cerkev svoji mladini. Njihovim otrokom so mnoge dobrine lažje in ugodneje dostopne, pa naj bo to vrtec, potovanje ali pa malica. To se mi zdi nepošteno in mislim, da bi bilo potrebno takšne možnosti nuditi vsem otrokom. Poskrbeti bi bilo treba tudi, da se ne bi dogajali prehudi odkloni. To so mladim v preteklosti nudili klubi. Odbor so sestavljali najbolj drzni predstavniki mlajše generacije, nad njimi pa je bdel malo starejši upravnik, z več izkušnjami in je ustavil zadeve. Če so šle predaleč, na primer če je bil kje prisoten heroin. Tudi v Kljubu, kjer sem skrbel za varnost, sem se trudil, da trde droge niso bile prisotne. Mehke droge pa sem seveda toleriral, saj so del nočnega življenja. Travo se je kadilo praktično za vsakim vogalom. Tudi policisti so prišli večkrat preverit situacijo. Čeprav se je kasneje žal izkazalo, da ni bila prisotna samo trava.

Fabijan Purg

Fabijan Purg je dijak evropskega oddelka gimnazije Lava in glasbenik. Tudi zaradi dejstva, da se oba njegova starša aktivno ukvarjata s kulturo (oče je znamenit kipar, mati pa bivša direktorica zavoda Celeia in kustosinja Likovnega salona), ima tudi sam dober vpogled v kulturno dogajanje v mestu. Hkrati se sam opredeljuje za 'thraserja', je torej eden od predstavnikov mladinske subkulture v Celju.

Slika 13: Fabo

Pomagal je pri izvedbi mnogih kulturnih prireditve, predvsem koncertov, na nekaterih manjših prireditvah pa je kot bobnar nastopal tudi sam. Fabijan je nekaj časa tudi delal v Likovnem salonu, kjer so razstavljali mnogi domači in tuji umetniki.

Katere kulturne prireditve obiskuješ?

V Celju obiskujem načeloma vse kulturne prireditve, z izjemo otvoritev raznih likovnih razstav, razen če avtorja osebno poznam. To se mi je uprlo v rani mladosti, saj sem s starši bil na praktično vsaki otvoritvi. Obiskujem pa vse mogoče koncerte, od metala pa do jazza in klasike.

Kakšen se ti zdi odnos občine do alternativne kulture in mladinske kulture v Celju?

Do neke mere se mi zdi v redu, saj je občina vseeno nekaj naredila za razvoj celjske kulture, a v zadnjih letih gre tu predvsem za vprašanje finančnih sredstev. Občina naredi kar je v njeni moči - financira tiste, ki za to zaprosijo. Seveda do neke mere, nekatere seveda tudi ne. V glavnem subvencionirajo Celjski mladinski center (v nadaljevanju CMC). Tu nastaja problem, saj mislim, da oni teh sredstev ne znajo izkoristiti oziroma nimajo konkretnega programskega vodje, ki bi bil sposoben kontinuirano voditi kvaliteten program.

Misliš, da so mladi zainteresirani za ustvarjanje kulturnega življenja v Celju?

Mladi, ki jih poznam, so zainteresirani v zelo veliki meri, saj so v Celju prisotne več ali manj vse subkulture. Zmeraj se najde nekdo ki bi koncerte obiskoval iz same navade - pač ne greš v gostilno na pivo, ampak greš na pivo in koncert.

Je pa res, da se večina koncertov odvija čez vikend. V Celju so tako dijaki kot študentje, tako da ni problem, da ne bi bilo dovolj publike. Problem pa vidim v tem, da ko se že nekaj dogaja, se pokriva z drugimi stvarmi, predvsem ko je bil teden kulture. Že prej se je pogosto zgodilo, da so se razni dogodki pokrivali med sabo, predvsem na praznike, kot na primer pustovanje, ki se pač izvede na nek določen datum. Takrat se odvija več prireditev, konkretno koncertov, včasih tudi zelo sorodnih zvrsti, tako da res ne veš kam iti. To se zgodi nekajkrat na leto, včasih pa minevajo meseci brez enega samega koncerta v Celju, če se orientiramo le na te.

Kot prireditve ki jih mladi najbolj obiskujejo, verjetno?

Ne vem, če se zanimajo še za kaj drugega, razen kina, ki pa tako ali tako ne šteje v ta spekter.

Misliš, da je tu konkurenca močnejša kot sodelovanje?

Vsekakor, saj je publike na koncertih dovolj, vendar se le-ti delajo v lokalih, ki so odprti v vsakem primeru. CMC pa povabi nek lokalni band, seveda so orientirani na metalcore, ki je očitno ljub enemu iz ekipe. Koncerti so v principu že nekaj let isti, zmeraj celjska predskupina in nek italijanski ali avstrijski band, kar se mi zdi napaka zato, ker čeprav imamo močno publiko v tej subkulturi, se mi zdi, da je tega že po celi Sloveniji dovolj, saj so ti bandi poceni. Zvrst se namreč šele prebujajo. Mislim, da bi CMC moral delovati kot celjski mladinski center, ne pa kot celjski metalcore center. Morali bi se enakovredno posvetiti vsem žanrom in tako zadovoljiti potrebe vseh subkultur. Tudi tiste koncerte, ki jih CMC prireja, bi jih moral prirejati bolj pogosto, saj je en večji dogodek na dva meseca definitivno premalo. Kar pa se dogaja v Musicafeju, ki je verjetno poleg CMC-ja tudi edini prostor za koncerte, ki se jih v veliki meri udeležujejo mladi, je pa problem, da nimajo programskega vodje. Šefu so za žur ciljni cover bandi, ki igrajo glasbo, ki se drugače tam vrti preko računalnika. Problem vseh celjskih koncertnih dvoran je, da nimajo dovolj dobrih programskih vodij, finance pa mislim da so.

Misliš, da je problem pomanjkanja kulture v mladih samih, ali misliš, da je problem v tem, da jim nihče ne da možnosti za izražanje oziroma da ni infrastrukture? Ali je problem v mentaliteti mladih, ki so manj družbeno kritični in tako kulturno manj produktivni?

Edini problem mladih je, da še nimajo nekih položajev, da bi lahko imeli kakršen koli vpliv na kulturno dogajanje v Celju razen na gverilski način.

Ne more se skupina mladih odločiti, da bodo naredili festival v mestnem parku in poslali prošnje na občino, da bi jim oni pomagali pri organizaciji in izvedbi tega dogodka, čeprav lahko ta skupina mladih občini zagotovi, da bo koncert poln. To, da bo koncert stekel brez večjih zapletov, bi naj omogočila sredstva s strani občine, s katerimi bi se pokrila tehnična izvedba in varnost. Problem pa je te finance dobiti, saj se jih da dobiti samo prek raznih društev, v katere mladi niso včlanjeni, včasih pa jim to onemogoča mladost nekaterih, ki bi se bili pripravljene angažirati. Problem torej vidim v subvencioniranju s strani občine, da bi mladi bili nezainteresirani, pa sploh ni res. Pa tudi, če v Celju ni zanimanja, je mesto središče velike regije in če bi se delal večji koncert, bi zagotovo prišli še od drugod.

Ali misliš, da predstavlja problem to, da v Celju nimamo prostora, ki bi imel stalno opremo za izvedbo raznih koncertov in drugih prireditev? Se ti zdi npr. Celjski dom primeren prostor za izvedbo raznih koncertov?

Celjski dom je super lokacija za koncerte, vendar je, podobno kot CMC, lokacija, ki ni zbirališče mladih. Problem pa je, da tam ni nobene konkretne oz. stalne tehnične opreme in je treba to za vsako prireditev posebej najeti. Je skoraj tako, kot bi dogodek organiziral na prostem, razen strehe. Prostora je dovolj, a kot sem že na začetku rekel, vidim problem predvsem v organizaciji. Vse stvari bi se lahko odvijale v CMC-ju, petki in sobote bi lahko bili zapolnjeni s programom, CMC ne bi bil na izgubi, verjetno že zaradi prodanih vstopnic in pijače, vse ostalo pa bi morala omogočati občina s svojimi sredstvi. Točilnega pulta sicer nimajo, a ga ob koncertih postavijo.

Glede na to, da v Celju ni prostora, kjer bi se zbirali mladi, ki pripadajo kateri koli od subkultur, ali pa nobeni, se je mladina začela zbirati v mestnem parku. Kako bi komentiral to?

Dejstvo, da se vsa scena fokusira na park, velja samo za poletne mesece. Tam za razliko od lokalov ni elektrike, torej tudi ni glasbe in hlajene pijače.

Ideja, da bi se takšen 'plac' gradilo, me ne privlači posebno, še posebno zato, ker v Celju že obstaja mnogo objektov, ki bi se jih dalo uporabiti v te namene.

Pri tem, da bi se poskusilo ustvariti zbirališče za vse mlade pa vidim problem v dejstvu, da je Celje relativno veliko mesto in v manjših krajih, kot na primer Laško ali Šentjur je lahko ustvariti takšen 'plac', saj je mladine relativno malo in se vsi poznajo med sabo, zato tudi ne bo prišlo do sporov glede glasbe, varnosti, in tega kdo bo imel ključ...da bi se delal pač en 'plac' za vso mladino, je neizvedljivo, če pa bi se delali namenski 'placi' za posamezne subkulture, pa takoj pride do razdrobitve, pa smo spet na istem, kot je pri Musicafeju in CMC-ju.

Če bi se v tem 'placu', katerega celotna ideja se mi zdi v danih okoliščinah utopična, vzpostavil kvaliteten program, bi zagotovo bil poln ob petkih in sobotah, morda celo ob četrtnih. Ciljna publika so namreč srednješolci, ki pa imajo takrat pač čas. Celjski lokali in park so polni mladine, če pa bi se ta masa strnila na en prostor, bi se s tem za sto odstotkov povečalo dogajanje v mestu, s tem pa bi prišlo tudi do udejstvovanja mladine. Namesto čakanja, da se bo nekaj zgodilo bi oni sami tam nekaj počeli - ne nujno koncert, kar koli. Mladi namreč niti nimajo možnosti za takšne dejavnosti, verjetno bi tako bilo tudi manj pritoževanja s strani starejših.

Misliš, da bi bilo zato kaj manj mladine na Bowlingu?

Ne. Tisti, ki hodijo tja, bi verjetno pri tem ostali.

Se ti zdi skvotanje nekega objekta primeren način za doseganje nekega spontanega mladinskega centra?

Skvot bi bil idealen za druženje manjše skupine ljudi, takoj ko pa bi se tam začela zbirati večja masa mladih, ki se med sabo ne bi poznali, torej da bi se tam prirejali razni odprti kulturni dogodki, pa to več ne bi bil skvot ampak spet nek mladinski center.

Problem skvota je, da je to pri nas ilegalno in to pomeni, da si brez elektrike in brez pravne zaščite. Navijam sicer za skvot, ampak da bi se razvilo nekaj, kot je Metelkova ali Pekarna pa je nemogoče, saj je to preveč dolgotrajen proces, verjetno pa bi projekt padel v vodo že po kakšnem tednu, ker bi se našla neka luknja v zakonu, ki bi to prepovedovala in ko bi mi državnim uslužbencem rekli, da rabimo 'plac', bi nam oni odvrnili, da imamo mladinski center.